

Tekijät: Sofia Hyötyläinen ja Susanna Sainio

LUKU 7

MITEN SUOMESTA TULI SUOMI?

Tässä luvussa:

- Suomessa vaihtuu valta
- Suomi saa autonomian
- Suomi itsenäistyy
- Suomessa on sisällissota
- Suomesta tulee tasavalta

Suomen sota 1808 –1809.
Suomi siirtyy Ruotsilta
Venäjälle.

Suomi itsenäistyy 1917

Suomessa on sisällissota
27.1 – 15.5.1918

Suomen ensimmäinen pre-
sidentti valitaan 1919

Esimerkki: Kuinka Suomesta tuli Suomi?

1. Suomessa asuu vähän ihmisiä

- Suomessa asuu **heimoja**. Esimerkiksi hämäläiset ja karjalaiset.
- Katolinen Ruotsi lännessä ja ortodoksinen Novgorod idässä haluavat valloittaa alueet itselleen.

Pieni uhri Ukko
Ylijumalalle-
siis tarkoitan
Jumalalle!

Vad gör du?
(Mitä sinä teet?)

1150 jaa.

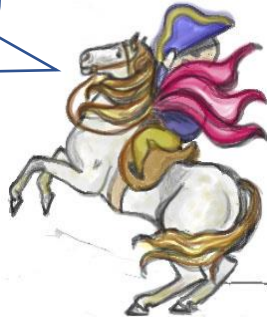

2. Suomi on osa Ruotsia vuoteen 1809 asti

- Keskiajalla paavi käskää **kristittyjä** tekemään retkiä, joiden avulla viedään **kristinuskoo** uusille alueille. Näitä retkiä sanotaan **ristiretkiksi**.
- Ruotsi tekee monta ristiretkeä Suomeen.
- Suomalaiset eivät halua uutta uskontoa. He pitivät omasta vanhasta uskonnostaan.
- 1300-luvulla Ruotsi on ottanut itselleen Suomen eteläosat.
- Suomessa on nyt sama kuningas ja sama uskonto kuin Ruotsissa.

1300-l

Aleksanteri I!
Tarvitsen
apua! Nyt!

No hyvä on. Minä
autan Napoleon.

3. Suomen suurruhtinaskunta 1809–1917

- Ranskan **keisari** Napoleon pyytää, että Venäjä **hyökkää** Ruotsiin.
- Venäjän keisari Aleksanteri I hyökkää Ruotsiin ja ottaa itselleen Suomen alueen.
- Aleksanteri tekee Suomesta osan Venäjää, mutta Suomi saa **autonomian**, eli **itseshallinnon**.

Suomen sota 1808–1809

Ruotsalaisia emme
ole. Venäläisiä emme
tahdo olla. Mitä, jos
olisimme vain suo-
malaisia?

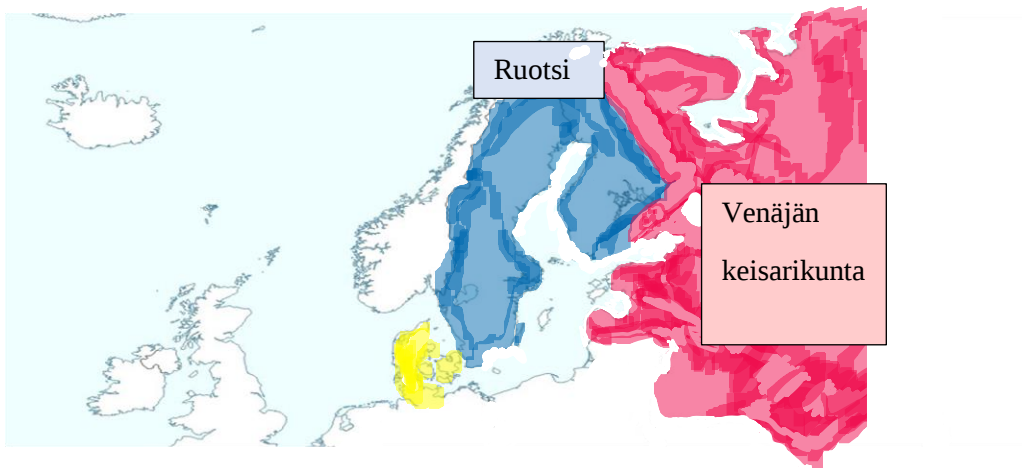
**Suomi julistautuu itsenäiseksi
maaksi vuonna 1917**

7. Miten Suomi syntyi?

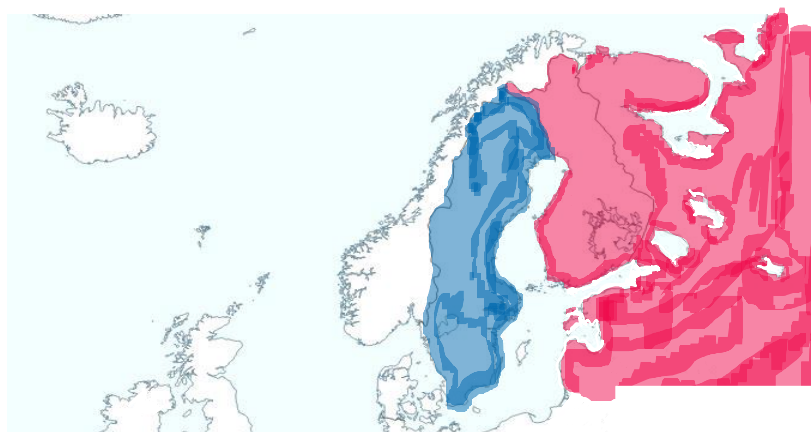
Ruotsin ja Venäjän välillä alkoi sota vuonna 1808. Silloin Suomea ei vielä ollut olemassa. Suomi kuului Ruotsiin. Se, mitä me nyt sanomme Suomeksi, oli 1800-luvun alussa pelkkiä Ruotsin itäisiä alueita. Venäjä **valloitti** nykyisen Suomen alueen Ruotsilta. Usein sanotaan, että Suomi **liitettiin** Venäjään vuonna 1809. Tämä ei ole aivan totta, koska alue, joka liitettiin Venäjään, **koostui** kahdeksasta Ruotsin **läänistä**. **Läänien** ihmiset puhuivat erilaisia **murteita** ja heidän tapansakin olivat hieman erilaiset. Läänien **asukkaat** eivät ajatelleet, että he olivat suomalaisia.

Kartta:

Ruotsin alue on väritetty karttaan sinisellä ja Venäjän punaisella.

Venäjä valloittaa Ruotsin itäiset osat vuonna 1809.

Alaluvun 7.1 avainsanat

antautua (1) luovuttaa, lopettaa taisteleva ja antaa aseet pois

aselepo, -levon, -lepoa (yhdyssana: ase + lepo) tauko sodasta. Aselevon aikana ei ole vielä tehty rauhaa, mutta on sovittu, että ei sodita.

Haminan rauha Ruotsin ja Venäjän rauha vuonna 1809. Haminan rauhassa Suomesta tuli osa Venäjää.

hyökätä (4) tässä yhteydessä: mennä toista maata kohti, yrittää päästä maahan sodassa. Esimerkiksi ”Saksa hyökkäsi Ranskaan” tarkoittaa, että Saksan → armeija syöksyi, ryntäsi tai meni taistelemalla eli sotimalla kohti Ranskaa ’

kauppakumppani, -kumppanin, -kumppania (yhdyssana: kauppa + kumppani) tässä yhteydessä: maa, jonka kanssa käytiin paljon kauppaa eli jolle myytiin ja jolta ostettiin paljon asioita

kauppasaarto, -saarron, -saartoa (yhdyssana: kauppa + saarto) se, että jonkin maan kanssa ei käydä kauppaa eli sille ei myydä eikä siltä osteta tavaroita

keisari, keisarin, keisaria hallitsija, kuten kuningas

liittää (1) laittaa yhteen, tehdä jostakin jonkin osa. Jos kaksi palaa pannaan kiinni toisiinsa, voidaan sanoa, että ne liitetään yhteen.

piirittää (1) mennä jonkin ympärille ja estää muita tulemasta sieltä ulos

rauhanneuvottelu, -neuvottelun, -neuvottelua (yhdyssana: rauha + neuvottelu) keskustelu, jossa sovitaan rauhasta

rauhansopimus, -sopimuksen, -sopimusta (yhdyssana: rauha + sopimus) sopimus siitä, että sota loppuu ja on rauha. Sopimuksessa voidaan kertoa, mitä asioita maiden pitää tehdä tai mitä maat eivät saa tehdä, jotta rauha pysyy.

vallankumous, -kumouksen, -kumousta (yhdyssana: valta + kumous) vallan vaihtuminen. Vallankumouksessa vaihtuu se, miten tai kuka maata hallitsee (→ hallita).

valloittaa (1) tehdä valloitus eli ottaa maata joltakin toiselta maalta

vetäytyä (1) tässä yhteydessä: lähteä taakse päin, perääntyä, lähteä pakoon toisen armeijan tieltä

7.1 Suomesta tuli osa Venäjää Suomen sodan jälkeen

Ruotsin ja Venäjän välillä oli paljon sotia. 1700-luvulla Venäjä valloitti Ruotsin alueita Karjalasta ja Kymenlaaksosta. Venäjä tuli vahvemmaksi ja Ruotsi heikommaksi.

Ranskassa oli 1700-luvulla tapahtunut vallankumous. Vallankumouksessa valtaan oli päässyt **Napoleon Bonaparte**. Napoleon Bonaparte valloitti 1800-luvun alussa lähes koko Euroopan. Napoleon ei kuitenkaan ollut saanut valloitettua Isoa-Britanniaa.

Jotta Napoleon voittaisi Ison-Britannian, hän aloitti kauppasaarron. Tämä tarkoitti, että Iso-Britanniaan ei saanut viedä laivoilla kauppatavaroita eikä Iso-Britannia voinut viedä kauppatavaroita pois maasta.

Napoleon sai kauppasaartoon mukaan myös Venäjän keisari Aleksanteri I:n. Napoleon halusi myös Ruotsin mukaan kauppasaartoon. Ruotsi oli tärkeä kauppakumppani Isolle-Britannialle. Ruotsista vietiin puuta ja tervaa Britanniaan. Ruotsi ei suostunut Napoleonin ehdotukseen, vaan jatkoi kauppaa Ison-Britannian kanssa. Napoleon suuttui ja suostutteli Venäjän hyökkäämään Ruotsiin. Venäjä aloitti sodan Ruotsia vastaan 1808.

Kun Venäjän hyökkäys oli alkanut, Ruotsi päätti vetäytyä. Ruotsalaiset ajattelivat, että jos he vetäytyisivät, he välttäisivät isot taistelut. Sota oli talvella, ja meri oli jäässä ja ilma todella kylmä. Ruotsalaiset halusivat odottaa, että meri sulaisi, koska laivoilla Ruotsi olisi voinut kuljettaa helpommin lisää armeijalle kaikkea, mitä armeija tarvitsi.

Kun ruotsalaiset vetäytyivät, venäläiset alkoivat piirittää Helsingin Viaporin linnoitusta. Ruotsalaiset uskoivat, että linna on niin vahva, että se kestää hyökkäyksen. Viapori kuitenkin antautui venäläisille toukokuun alussa ilman taistelua, ja muut ruotsalaiset joukot yllättyivät.

Ruotsalaiset eivät luovuttaneet kokonaan, vaan taistelivat Pohjanmaalla venäläisiä vastaan. Ruotsin armeijaa auttoi se, että suomalaiset talonpojat taistelivat venäläisiä vastaan armeijan kanssa. Ruotsille oli hyötyä siitä, että venäläisellä armeijalla ei ollut tarpeeksi ruokaa. Suomessa tiet olivat huonot, joten tarvikkeiden saaminen sotilaille oli vaikeaa Suomen alueella.

Sotaa sodittiin vielä kesä ja syksy. Vuoden 1808 lopulla ruotsalaiset joukot hävisivät, ja aselepo alkoi marraskuussa 1808. Muutamia taisteluita käytiin vielä keväällä. Ruotsin kuningas ei halunnut lopettaa sotaa. Maaliskuussa 1809 armeijan upseerit ottivat vallan Kustaa IV Aadolfilta ja ruotsalaiset ja venäläiset aloittivat rauhanneuvottelut. Lopullinen rauha solmittiin Haminassa 17.9.1809. Rauhannimi on **Haminan rauha**. Rauhansopimuksessa Ruotsi joutui antamaan paljon alueita Venäjälle. Ruotsi joutui antamaan Venäjälle alueen, joka nykyisin tunnetaan Suomena.

Esimerkki: Kauppasaarto kartalla

3.

- Ruotsin kuningas IV Aadolf ei pitänyt Napoleonista.
- Britannia oli Ruotsin tärkeä kauppakumppani.
- Ruotsi ei suostu kauppasaartoon
- Venäjä aloittaa sodan ja valloittaa Ruotsin itäisiä osia.

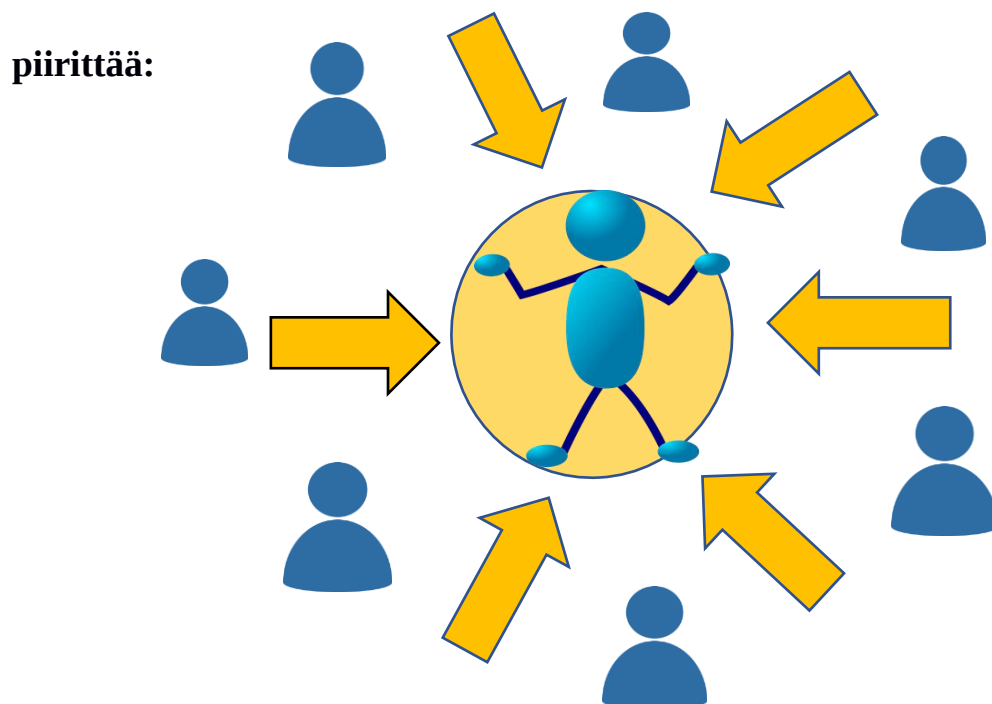
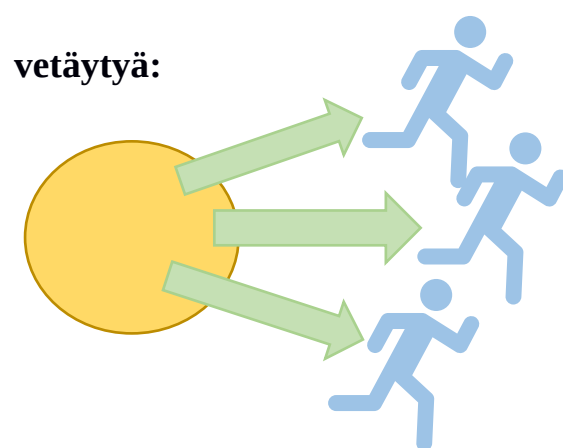
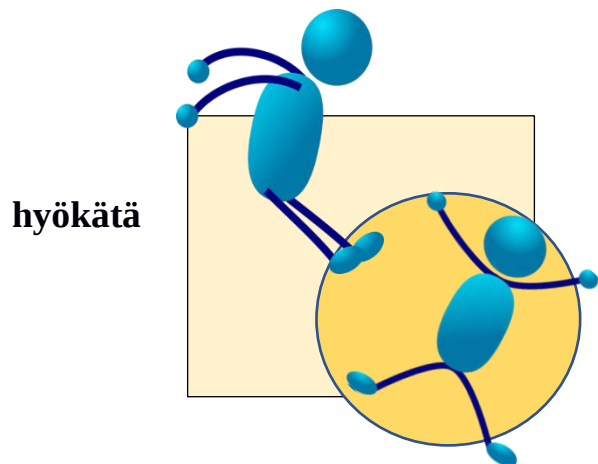
2.

- Napoleon voittaa Venäjän ja käskee osallistua kauppasaartoon.
- Venäjän hallitsijan Aleksanteri I:n pitää saada Ruotsi mukaan kauppasaartoon.
- Aleksanteri I alkaa painostaa Ruotsia ja aloittaa sodan Ruotsin kanssa.

1.

- Napoleon valloittaa suuren osan Euroopasta.
- Brittien laivasto on liian vahva. Napoleon ei voi valloittaa Britanniaa sodan avulla.
- Napoleon yrittää katkaista brittien kaupankäynnin Euroopasta. Kukaan ei saa tuoda tavaroita Britanniasta Eurooppaan, eikä kukaan saa viedä Britanniaan kauppataavaroita.

Esimerkki: Sotaan liittyviä sanoja

Alaluvun 7.2 avainsanat

autonomia, autonomian, autonomiaa se, että maa saa päättää itse asioistaan mutta kuitenkin vähemmän kuin sellainen maa, joka on itsenäinen

hallitsija, hallitsijan, hallitsijaa se, joka käyttää (usein tärkeintä) valtaa eli esimerkiksi kuningas.

hallitus, hallituksen, hallitusta maan asioista päättävä ryhmä, johon kuuluu ministereitä → ministeri

kapinoida (2) olla esimerkiksi sääntöjä tai johtajaa vastaan. Esimerkiksi ”sotilaat kapinoivat” tarkoittaa, että sotilaat eivät totelleet sääntöjä tai käskyjä.

keisari, keisarin, keisaria hallitsija, kuten kuningas

kenraalikuvernööri, kenraalikuvernöörin, kenraalikuvernööriä alueen tärkein sotilasjohtaja

laki, lain, lakia yhteinen sääntö siitä, miten asiat tehdään ja mitä saa tehdä ja mitä ei. Jos rikkoo lakia, voi joutua maksamaan sakkoja tai joutua vankilaan.

senaatti, senaatin, senaattia vanha nimitys hallitukselle, eli sille ryhmälle, joka päättää maan asioista

suuriruhtinaskunta, -kunnan, -kuntaa (yhdyssana: suuri + ruhtinas + kunta) alue, jota hallitsee suuri-ruhtinas eli esimerkiksi tässä tapauksessa Venäjän keisari

sääty, säädyn, säätyä ryhmiä, joihin ihmiset ennen kuuluivat. Ryhmään tultiin syntymällä tiettyyn sukuun. Ihminen ei siis itse voinut valita tai vaihtaa säätyään.

7.2 Suomesta tuli Venäjän suurruhtinaskunta

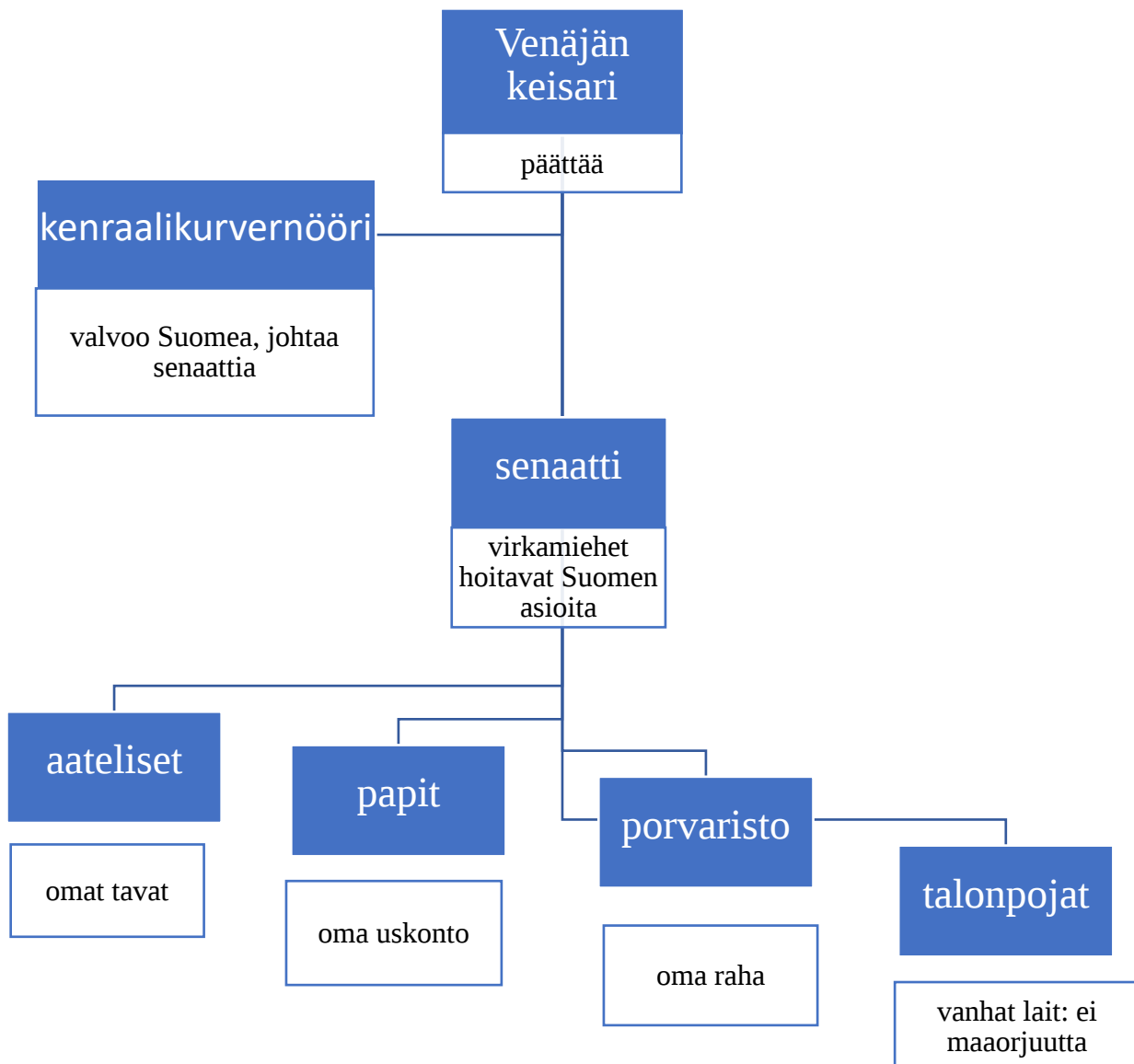
Maaliskuussa 1809 Suomen **säädyt** tapasivat Porvoossa. Venäjän **keisari** Aleksanteri I kutsui heidät paikalle päättämään asioista. Venäjä oli jo voittanut Ruotsin, mutta Aleksanteri I pelkäsi, että suomalaiset **kapinoivat** uutta **hallitsijaa** vastaan.

Suomalaiset eivät luottaneet uuteen **hallitsijaan**. Suomi oli joutunut aikaisemminkin venäläisten sotilaiden **miehitykseen**. Venäläiset sotilaat olivat olleet **väkivaltaisia**, minkä monet suomalaiset muistivat. Venäjällä oli erilainen **laki** ja uskonto. Suomalaiset pelkäsivät, että heidän pitäisi vaihtaa uskontoa ja tottua uusiin tapoihin.

Keisari yritti keksiä ratkaisun tilanteeseen, jotta ei tulisi kapinaa. Ratkaisu löytyi. Suomesta tehtiin Venäjän suurruhtinaskunta. Suomalaiset saivat pitää oman lakinsa ja omat tapansa. Heidän ei tarvinnut muuttaa uskontoaan eikä opetella puhumaan venäjää. Suomi sai päättää itse omista asioistaan. Silti Suomi oli osa Venäjää, ja Venäjän keisarin piti hyväksyä kaikki Suomen uudet lait. Myös keisarille piti olla uskollinen. Tämän järjestelyn nimi on itsehallinto eli autonomia.

Suomi sai oman hallituksen eli senaatin. Senaatissa päätettiin Suomen asioista. Senaatin johtaja oli kenraalikuvernööri, joka tuli Venäjältä ja edusti Venäjää. Suomella oli myös oma keskuspankki, raha, tulli- ja postilaitos, oikeuslaitos ja paikallishallinto.

Esimerkki: Suomessa valta oli Venäjän keisarilla.

Alaluvun 7.3 avainsanat

aate, aatteen, aatetta ajattelutapa eli se, miten jostakin asiasta ajatellaan.

autonomia, autonomian, autonomiaa se, että maa saa päättää itse asioistaan mutta kuitenkin vähemmän kuin sellainen maa, joka on itsenäinen.

elintaso, elintason, elintasoa (yhdyssana: elin- eli elämisen + taso) se, miten ihmiset elävät ja mitä asioita heillä on tai ei ole. Jos elintaso on hyvä, ihmisillä on kaikki, mitä he tarvitsevat.

fennomaani, fennomaanin, fennomaania ihminen, joka kannatti suomalaisuusaatetta

harjoittaa (1) tehdä jotakin jatkuvasti, pitää yllä. Jos joku esimerkiksi harjoittaa uskontoaan, se tarkoittaa, että hän tekee uskontoonsa liittyviä asioita, esimerkiksi rukoilee.

kansa, kansan, kansaa tietyn maan tai alueen ihmiset tai ihmiset, jotka kuuluvat yhteen ja ovat samantlaisia niin että muodostavat kansan, jolla on yhteisiä piirteitä.

kansallisuusaate eli nationalismi, nationalismin, nationalismia ajatus siitä, että on kansoja, joilla on yhteinen maa, kieli, uskonto ja kulttuuri

liikenneyhteys, -yhteyden, -yhteyttä (yhdyssana: liikenne + yhteys) reitti tai tapa, jolla voidaan liikkua paikasta toiseen. Esimerkiksi junarata tai tie on liikenneyhteys.

nälkävuodet, -vuosien, -vuosia (yhdyssana: nälkä + vuosi) vuodet, joiden aikana on ollut nälänhätä

nälänhätä, -hädän, -hätää (yhdyssana: nälkä + hätä) tilanne, jossa todella monilta ihmisiltä puuttuu ruokaa ja ihmiset sairastuvat ja kuolevat, koska ruokaa ei ole.

sivistää (1) tässä yhteydessä: opettaa tietoja ja taitoja, esimerkiksi lukemista, kirjoittamista ja laskeamista

työväenluokka, -luokan, -luokkaa (yhdyssana työ + väki + luokka) se osa (yhteiskunnan)ihmisistä, jotka tekivät (usein raskasta) palkkatyötä, esimerkiksi tehtaiden työntekijät

työväenyhdistys, -yhdistyksen, -yhdistystä (yhdyssana työväki + yhdistys) yhdistys, eli kerho tai ryhmä, joka yritti vaikuttaa työtä tekevien ihmisten asioihin, olosuhteisiin ja järjesti toimintaa työväkeen kuuluville ihmisille

uudistus, uudistuksen, uudistusta asian muuttaminen erilaiseksi kuin ennen

7.3 Suomi muuttui paljon autonomian aikana

Autonomian aika aloitti Suomessa suuren muutoksen ajan. Tehtiin monia **uudistuksia** ja Suomen aluetta kehitettiin kohti eurooppalaista tasoa.

Nationalismi lisäsi suomen kielen ja koulutuksen arvostusta

Kansallisuusaate eli nationalismi oli eurooppalainen **aate**, jossa oltiin ylpeitä omasta **kansasta**, kielestä ja kulttuurista. Kansallisuusaate alkoi saada kannatusta Suomessa 1800-luvun puolivälin jälkeen. Tärkein syy siihen oli kieli. Suomen aateliset olivat ruotsinkielistä. Hienot ihmiset puhuivat ruotsia ja tavalliset työntekijät suomea. Venäjälle oli tärkeää suosia suomen kieltä. Venäjä oli luvannut, että Suomi saisi pitää oman kielensä. Venäjä ei siis voinut pakottaa suomalaisia puhumaan venäjää. Silti se ei halunnut, että Suomessa puhuttaisiin ruotsia. Ruotsin kieli muistutti liikaa Ruotsista, jolle Suomen alue oli kuulunut ennen. Kansallisuusaatteen kannattajille oli tärkeää, että ihmiset puhuisivat suomea. Siksi Venäjälle sopi, että kansallisuusaate levisi ja sai kannatusta Suomessa.

Suomalaiset saivat luvan **harjoittaa** omaa kulttuuria ja omaa kieltä. Nyt Suomen piti miettiä, mikä on suomalaista ja mikä on ruotsalaista. Tämä ei ollut helppoa, sillä Suomi oli kuulunut Ruotsiin niin kauan. Suomi halusi erottautua Ruotsista.

Suomessa kansallisuusaatteen kannattajia alettiin sanoa **fennomaaneiksi**. Fennomaanien merkittävin johtaja oli J. V. Snellman. Snellman ei puhunut itse suomea, mutta hän halusi luoda yhden suomalaisen kansan.

Fennomaanit suosivat suomen kieltä ja tukivat suomenkielistä kirjallisuutta ja kulttuuria. He alkoivat määritellä sitä, mikä on suomalaista. Fennomaanit kuuluivat usein parempiin säätyihin. He osasivat kirjoittaa, lukea ja heillä oli hyvä koulutus. Koulutus oli tuolloin hyvin kallista, ja vain harvat pääsivät kouluun ja osasivat lukea ja kirjoittaa. Suomessa oli yksi yliopisto. Se koulutti pappeja, lääkäreitä, tuomareita ja koulujen opettajia. Monet tutkinnot piti suorittaa ulkomailla. Useimmiten suomalaiset opiskelivat siksi Ruotsissa tai Saksassa.

Fennomaanit halusivat sivistää suomalaisia. He halusivat, että kaikki osaavat lukea, kirjoittaa ja laskea. Fennomaanit halusivat myös, että suomalaiset ovat ylpeitä omasta kielestään ja kulttuuristaan. Fennomaanit perustivat kouluja ja tarjosivat koulutusta myös köyhille ihmiselle.

Kaupungeissa kouluja oli jo melko paljon 1800-luvun puolessa välissä, mutta maaseudulle kouluja tuli hitaammin. Myös tyttöjen haluttiin käyvän koulua. Opettajista koulutettiin mallikansalaisia, joiden tavoitteena oli kasvattaa sivistyneitä suomalaisia. Ajateltiin, että koulutus nostaisi Suomen köyhyydestä.

Nationalismi, eli kansallisuusaatei

Aatteen mukaan jokaisella on oma kansa. Kansa tarkoittaa ihmisryhmää, jolla on oma kieli, oma uskonto ja oma historia.

Fennomaani

Fennomaani oli suomalainen korkeasti koulutettu ihminen, joka kannatti kansallisuusaatetta.

Suomea puhuivat vain köyhät ja tavalliset ihmiset. Koulujen kieli oli ruotsi.

Fennomaanit halusivat kehittää suomen kulttuuria ja parantaa suomen kielen asemaa.

Esimerkki: Kuinka Kalevala syntyi?

Muinaiset suomalaiset kertovat tarinoita elämästä ja siitä, miten maailma on syntynyt. Tarinat kerrotaan laulamalla. Tarinoita ei kirjoiteta vaan laulut osataan ulkoa. Lauluissa on oma rytmi, joka auttaa muistamisessa. Näitä ei kirjoitettu ylös, vaan niitä kerrottiin ja ne opeteltiin ulkoa.

1700-luku

1700-luvulla turkulainen professori Henrik Gabriel Porthan alkoi kerätä vanhoja suomalaisia tarinoita. Porthan ei ollut kiinnostunut runoista. Hän halusi vanhoja suomalaisia sanoja kirjaansa, jonka nimi oli *Mythologia Fennica*.

1800-luku

1800-luvulla suomalaiset kiinnostuvat vanhoista runoista uudestaan.

Muillakin mailla on omat eepokset. Eepos on pitkä runon muotoon kirjoitettu kirja. Kreikassa Homeroksen on kerrottu kirjoittaneen Ilias ja Odysseia -eepos, Skotlannissa James Macpherson keräsi runoja ja teki niistä runoeepoksen, jonka nimi on Ossianin laulut.

Elias Lönnrot kiinnostuu vanhoista runoista.

Hän lähtee keräämään runoja.

Lönnrot tekee viisi matkaa vuosina 1828–1834.

Matkoilla hän etsii ihmisiä, jotka vielä muistavat vanhoja runoja ja lauluja.

Matkoilla hän kerää vanhat runot talteen.

Lönnrot yhdistelee runoista tarinan. Hän kirjoittaa mukaan myös omia runoja, jotta saa runot liitettyä yhteen. Tästä syntyi Kalevala.

Miksi Kalevala on tärkeä?

Suomessa kansallisuusaatteen kannattajat pitivät tärkeinä omaa kulttuuria ja omaa kieltä ja historiaa. Suomi oli ollut pitkään osa Ruotsia ja sitten osa Venäjää. Suomalaiset halusivat löytää jotain, joka erotti heidät muista kansoista. Haluttiin löytää oma historia.

Lönnrot teki ison työn, kun keräsi runot ja kirjoitti Kalevalan. Kalevalasta tuli tärkeä osa suomalaisuutta. Ajateltiin, että runot kertovat suomalaisten historiasta.

Kalevala on vaikuttanut paljon suomalaiseen kulttuuriin. Siitä on tehty maalauksia ja elokuvia, sävelletty musiikkia ja Kalevala on vaikuttanut suomalaiseen kirjallisuuteen, käsitöihin ja koruihin.

Kalevala-koruja pidetään suomalaisina koruina.

Kuvassa on Kuutar - kaulakoru. Sen on suunnitellut Germund Paaerin.

Akseli Gallen-Kallela on kuuluisa suomalainen taidemaalari. Kuvassa on hänen Kalevalasta kertova maalauksensa *Lemminkäisen äiti* (1897).

Nälkävuodet tappoivat monia suomalaisia

Suomi oli 1800-luvulla köyhää aluetta. Suurin osa viljeli maata. Köyhiä ihmisiä oli paljon ja elintaso oli huono. Suomessa oli muutama pieni tehdas, mutta Suomi ei ollut yhtä teollistunut kuin monet muut Euroopan maat. Ihmiset tekivät kaikki tavarat itse, sillä tehtaissa tehdyt tavarat olivat kalliita. Tavarat piti tehdä itse myös siksi, että 1800-luvun alussa maaseudulle ei saanut perustaa kauppoja.

1860-luvulla Suomeen tuli nälänhätä. Talvi oli hirveän kylmä, eikä viljaa päästy kylvämään ajoissa. Ihmiset jäivät ilman viljaa. Monista kylistä lähti paljon ihmisiä kävelemään toisiin kyliin ja kerjäämään ruokaa. Kerjäläiset kuljettivat mukanaan vaarallisia tauteja. Suomessa nälkään ja tauteihin kuoli lyhyessä ajassa 150 000 ihmistä. Se oli paljon, koska Suomessa asui silloin alle kaksi miljoonaa ihmistä.

Kuva on taitelija Robert Wilhelm Ekmanin tekemä. Kuva on 1860-luvulta. Kuvassa on kerjäläisiä.

Nälkävuodet näyttivät, että Suomen maatalous oli alkeellista. Suomen pellot eivät enää tuottaneet tarpeeksi ruokaa kaikille, koska ihmisiä oli enemmän. Maanviljelyä alettiin kehittää entistä tehokkaammaksi, jotta nälänhätä ei toistuisi.

Kuvassa on muistomerkki nälkävuosina kuolleille ihmisille. Pystytkö lukemaan tekstin?

Osaatko sanoa, montako ihmistä kuoli? Mikä verbi laatassa tarkoittaa samaa kuin verbi "kuolla"?

Suomi teollistui hitaasti

Suomi alkoi teollistua hitaasti. Hitaaseen kehitykseen vaikuttivat monet asiat. Suomessa ei ollut tarpeeksi rahaa perustaa tehtaita. Suomessa ei myöskään ollut sellaisia ihmisiä, jotka olisivat osanneet rakentaa tehtaita ja koneita. Keisari oli luvannut, että Suomessa sai perustaa höyrysahoja. Puu oli yksi tuote, jota Suomi myi muille maille. Koska Suomessa matkat olivat pitkiä, Suomeen rakennettiin myös ensimmäinen rautatie 1860-luvulla. 1800-luvun lopulla myös ensimmäiset suuret laivat tulivat sisävesille. Paremmat **liikenneyhteydet** auttoivat Suomea teollistumisessa.

Suomeen perustettiin uusia höyrysahoja ja uusia tehtaita. Suomalaiset luonnonvarat ja halpa työvoima kiinnostivat ulkomaisia yrittäjiä. Heillä oli rahaa ja tietoa, joita tarvittiin uusien tehtaiden perustamiseen.

Suomeen alettiin perustaa pankkeja, joihin ulkomaiset yritykset voisivat panna rahaa. Monet ulkomaalaiset toivoivat, että he pääsisivät Suomen kautta ostamaan ja myymään tuotteita myös muualla Venäjällä. Ilman ulkomaalaisia yrittäjiä Suomi olisi teollistunut paljon hitaammin. Saksalainen Gustav Paulig alkoi myydä kahvia, venäläinen Sinerbychoff tuottaa olutta ja sveitsiläinen Karl Fazer karkkia. Me pidämme näitä asioita nykyisin suomalaisina, vaikka ne ovat tulleet aluksi ulkomailta.

Valokuvassa on suklaatehtailija Karl Fazer ja hänen perheensä vuonna 1904. Nykyisin suomalaiset ovat ylpeitä Fazerin suklaasta ja karkeista.

Teollistuminen toi Suomeenkin työväenluokan, ja vanhat säädöt eivät olleet yhtä tärkeitä kuin ennen. Suomessa aikaisemmin piti kuulua ammattikuntaan, jos halusi harjoittaa vaikkapa sepän ammattia. Ammatin harjoittamisessa piti noudattaa oman ammattikunnan ohjeita ja sääntöjä. Tuotteiden hinnoista päätettiin ammattikunnissa. Ammattikuntajärjestelmä lopetettiin 1800-luvun puolessa välissä. Nyt Suomessa ihmiset saivat itse päättää, mitä ammattia harjoittivat.

Kuva on Karkkilasta puuhiomolta. Puuhiomossa puusta tehtiin massaa, josta tehtiin paperia.

Kuva 1800-luvun lopulta.

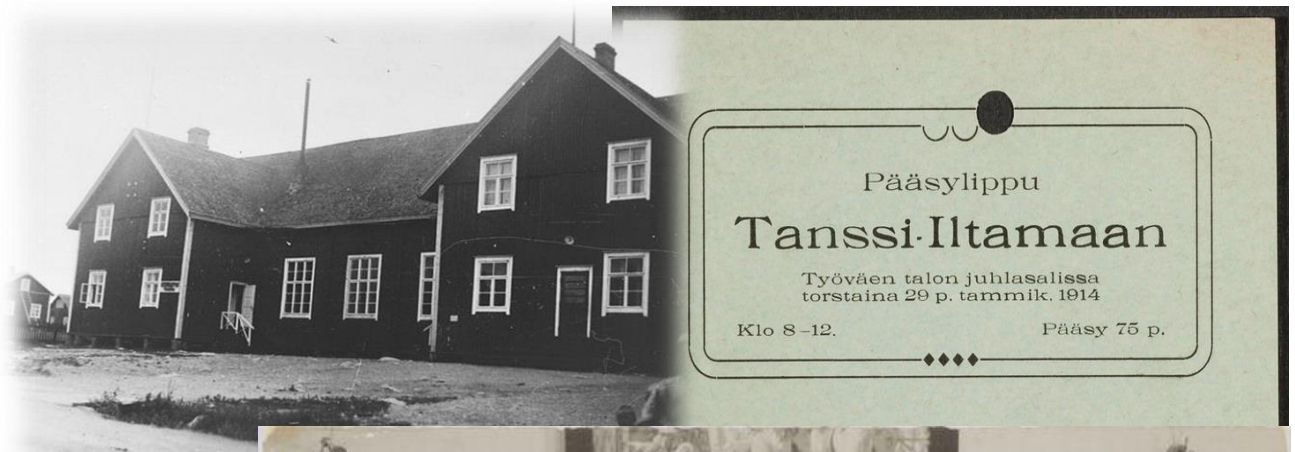
Kuvassa on Hugo Simbergin vaimo ja työväkeä heinätöissä vuonna 1914.

Tiedätkö sinä, kuka Hugo Simberg on?

Yhdistyksillä vaikutettiin yhteiskuntaan

Suomessa sallittiin yhdistystoiminta. Tämä tarkoitti, että suomalaiset saivat perustaa yhdistyksiä. Ihmiset perustivat yhdistyksiä, jotka liittyivät esimerkiksi uskontoon tai politiikkaan. Ihmiset olivat kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista. Ihmiset huomasivat, että yhdistysten kautta he voisivat vaikuttaa siihen, millainen suomalainen yhteiskunta on. Ihmiset halusivat vaikuttaa esimerkiksi köyhyyteen, naisten asemaan, liikaan alkoholin käyttöön ja lasten oikeuksiin. Näiden yhteiskunnallisten ongelmien ympärille perustettiin yhdistyksiä, jotka jakoivat tietoa ihmisille.

Monissa tehtaissa työolosuhteet olivat huonot. Työntekijät alkoivat perustaa työväenyhdistyksiä. Työväenyhdistyksissä huolehdittiin työntekijöiden oikeuksista ja vaadittiin parempia oloja. Monet työväenliikkeen edustajat vastustivat rikkaiden valtaa. He halusivat tasa-arvoa ja hyvää kohtelua kaikille.

Kuvassa on työväentalo.

Työväki kokoontui työväentalolla. Lähes jokaisessa kylässä oli oma talo.

Työväentalolla kuunneltiin puheita, vietettiin aikaa ja voitiin pitää jopa tanssit.

Alimmassa kuvassa on Sortavalan työväenyhdistyksen kuoro.

Esimerkki: Suomi kehittyi paljon 1800-luvun aikana

Paremmat liikenneyhteydet: Rakennetaan junaratoja junille ja kehitetään vesireittejä höyrylaivoille.

Suomi teollistuu: perustetaan höyrysahoja ja tehtaita.

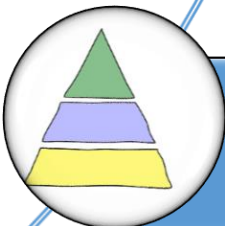
Maataloutta parannetaan. Maaseudulle saa nyt perustaa myös kauppoja.

Perustetaan kouluja: myös tavalliset ihmiset oppivat laskemaan ja lukemaan.

Suomalaiset saavat perustaa erilaisia yhdistyksiä. Esimerkiksi urheiluseuroja ja poliittisia yhdistyksiä.

Sääty, johon ihminen on syntynyt, ei enää ole niin tärkeä. Tärkeämpää on pärjääminen yhteiskunnassa.

Alaluvun 7.4 avainsanat

autonomia, autonomian, autonomiaa se, että maa saa päättää itse asioistaan mutta kuitenkin vähemmän kuin sellainen maa, joka on itsenäinen

diktaattori, diktaattorin, diktaattoria sellainen ihminen, joka hallitsee (→ hallita) maata eli päättää esimerkiksi kaikista asioista kokonaan yksin

ensimmäinen sortokausi, -kauden, kautta (yhdyssana: sorto + kausi) vuodet 1890–1905, jolloin Venäjä halusi tehdä Suomesta venäläisemmän maan.

hallinto, hallinnon, hallintoa se, miten maata hallitaan (→ hallita 1) eli ne tai se, joilla on valtaa ja se, miten valtaa käytetään

helmikuun manifesti, manifestin, manifestia julistus, jonka Venäjän keisari antoi Suomelle vuonna 1899. Julistuksessa sanottiin, että Suomen senaatti eli hallitus ei saa enää päättää tärkeistä laeista.

julistus, julistuksen, julistusta virallinen ilmoitus

kansallisuusaate, -aatteen, -aatetta eli nationalismi, nationalismin, nationalismia ajatus siitä, että on kansoja, joilla on yhteinen maa, kieli, uskonto ja kulttuuri

keisarikunta, kunnan, -kuntaa (yhdyssana: keisari + kunta) maa, jota hallitsee eli tärkeintä valtaa käyttää keisari

kenraalikuvernööri, kenraalikuvernöörin, kenraalikuvernööriä alueen tärkein sotilasjohtaja

manifesti, manifestin, manifestia ilmoitus, julistus

oikeus, oikeuden, oikeutta tässä yhteydessä: lupa tehdä jotakin. Esimerkiksi ”sinulla on oikeus puhua” tarkoittaa, että saat puhua.

radikaalisti voimakkaasti. Tässä yhteydessä: niin, että vaatii paljon muutoksia. Adjektiivi radikaali.

sensuuri, sensuurin, sensuuria (verbi sensuroida, 2) se, että määrätään, mitä saa sanoa tai kirjoittaa ja mitä ei ja ennen julkaisua poistetaan jotkut asiat. Esimerkiksi ”sensuroitu teksti” tarkoittaa tekstiä, josta on otettu jotakin pois tai jotakin on muutettu ennen kuin teksti on julkaistu.

suuri adressi, suuren adressin, suurta adressia adressi, jonka suomalaiset keräsivät Venäjän keisarille 1899. Adressissa suomalaiset vastustivat helmikuun manifestia.

virka, viran, virkaa työ esimerkiksi maan tai kaupungin pysyvänä työntekijänä

yhtenäistämistoimet, -toimien, -toimia (yhdyssana: yhtenäistää + toimi) teot eli asiat, joilla Suomesta yritettiin tehdä enemmän osa Venäjää eli yhtenäistää Suomea ja Venäjää

yhtenäistää (1) tehdä yhtenäisemmäksi, sellaiseksi, että kaikki osat liittyvät paremmin ja tiukemmin toisiinsa ja ovat samanlaisia

7.4 Suomea alettiin venäläistää 1800-luvun lopulla

Suomalaiset alkoivat tottua asemaansa Venäjän yhteydessä. **Autonomia** antoi oman **hallinnon, oikeuden** omaan kieleen, uskontoon ja oman rahan, markan. Kun 1900-luku alkoi, Venäjä **oli heikentynyt** valtavasti. Venäjällä oli paljon alueita, joiden asukkaat eivät olleet venäläisiä. Tämän vuoksi Venäjällä syntyi vahva **kansallisuusaate**. Venäläiset halusivat, että koko Venäjän maassa kaikilla olisi sama kieli, raha ja samanlaiset tavat.

Suomi **kehittyi** paljon 1800-luvulla. Suomen **kehitys** ja se, että Suomi sai päättää monista asiasta itse, huolestutti venäläisiä. Venäläisten oli vaikeaa saada Suomessa samoja **oikeuksia** kuin suomalaisten, vaikka Suomi oli osa Venäjää. Esimerkiksi venäläisten kauppiaiden oli vaikea myydä **tuotteitaan** Suomessa. Suomessa tärkeissä **viroissa** ei ollut venäläisiä eikä monikaan suomalainen puhunut venäjää. Sen sijaan suomalaisia toimi Venäjällä eri tehtävissä, ja Venäjän **armeijassa** oli paljon suomalaisia sotilaita.

Venäjä alkoi **yhtenäistää** Suomea ja Venäjää. Ensimmäiset **yhtenäistämistoimet** tapahtuivat vuosina 1890–1905. Tästä ajasta käytetään nimeä **ensimmäinen sortokausi**.

Ensimmäiseksi Venäjä lopetti Suomen oman postin vuonna 1890. Suomen kenraalikuvernööriksi nimitettiin Nikolai Bobrikov. Bobrikov sai Suomessa diktaattorin oikeudet. Tämä tarkoitti, että Bobrikov sai toimia miten halusi. Bobrikov aloitti ohjelman, jossa Suomen armeija yhdistettiin Venäjän armeijaan ja lakeja yhtenäistettiin.

Keisari Nikolai II antoi vuonna 1899 julistuksen. Julistuksesta käytetään nimeä helmikuun manifesti. Julistuksessa sanottiin, että tärkeät lait päätettäisiin Venäjällä. Suomen senaatti ei enää voinut päättää asioista.

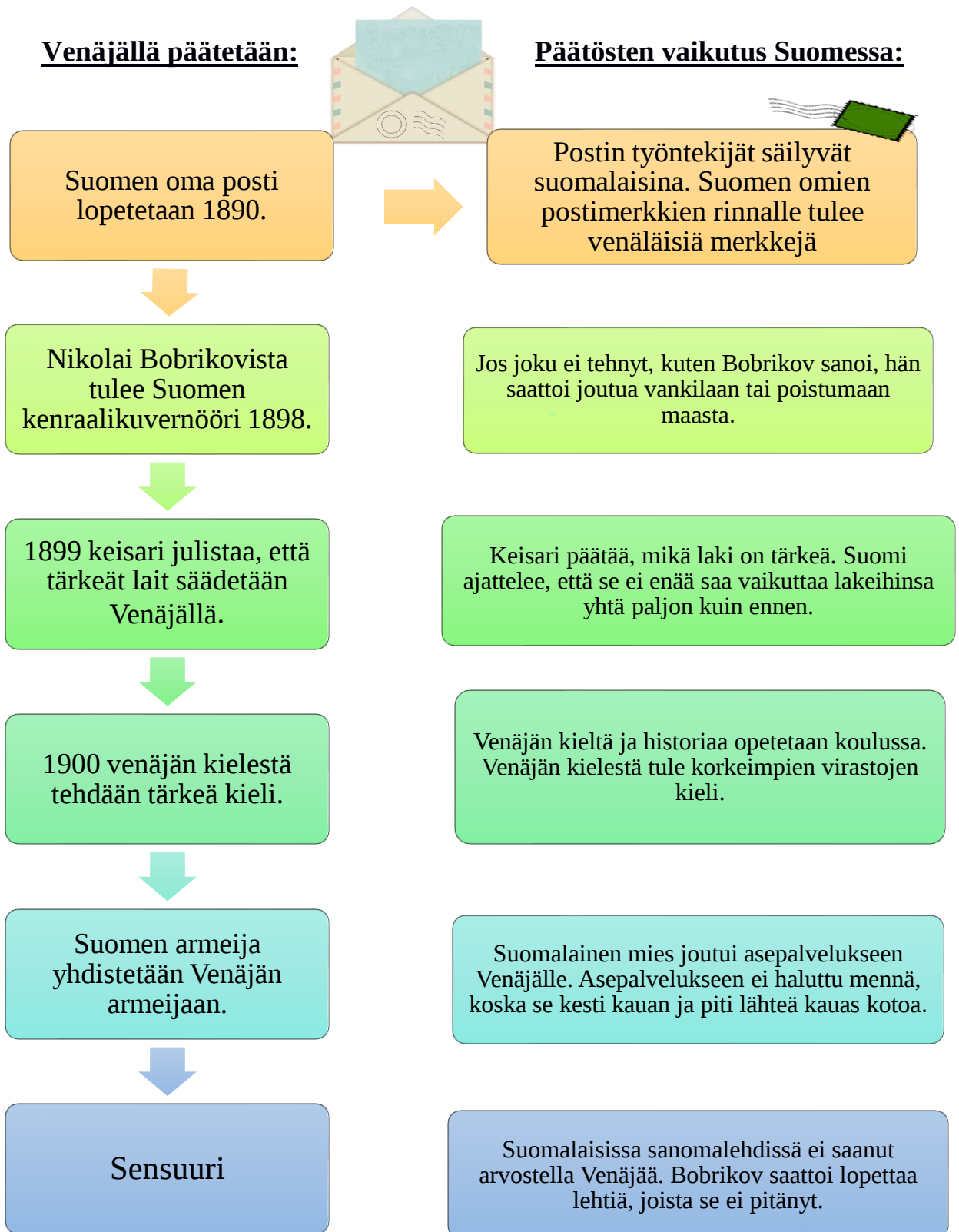
Suomalaisissa lehdissä ei voitu enää kirjoittaa mitä haluttiin vaan tekstejä valvottiin. Tätä kutsutaan sensuuriksi. Jos kirjoitti pahaa Venäjästä, sitä ei julkaistu. Usein kirjoittaja joutui vaikeuksiin, jos kirjoitti pahaa Venäjästä. Bobrikov lopetti monta yhdistystä ja lehteä. Bobrikov myös käski vangita virkamiehiä, jotka eivät tehneet niin kuin hän halusi. Pahimmissa tapauksissa virkamiehet karkotettiin maasta.

Kuvassa Nikolai Bobrikov.

Monet suomalaiset ajattelivat, että Bobrikov ei toiminut lain mukaan ja vihasivat häntä. Uudistukset ärsyttivät ja pelottivat suomalaisia. Suomalaisista tuntui, kuin kaikki heille annetut oikeudet olisi viety pois. Suomalaiset alkoivat kerätä nimiä adressiin, jossa pyydettiin keisaria perumaan yhtenäistämistoimet. Adressi tunnetaan nimellä suuri adressi. Keisari ei suostunut tapamaan ihmisiä, jotka toivat adressin hänelle. Pettyneet ja vihaiset suomalaiset palasivat takaisin.

Esimerkki: Mitä Suomelle tapahtui venäläistämistoimissa?

Suomalaiset ajattelivat keisarin uudistuksista eri tavoilla. Toiset halusivat tehdä, kuten käskettiin, toiset taas eivät. Pieni ryhmä taas suhtautui uudistuksiin **radikaalisti**. He alkoivat tuoda salaa Suomeen aseita. He halusivat murhata Bobrikovin ja vapauttaa Suomen Venäjän keisarin vallasta. Tämä ryhmä ei kuitenkaan ehtinyt toteuttaa suunnitelmaansa, sillä virkamies Eugen Schauman ehti ensin. Schauman ampui kesäkuussa 1904 Nikolai Bobrikovin ja itsensä.

Esimerkki: Suomalaiset ajattelivat eri tavoilla.

Me olemme **perustuslaillisia!**

Meidän mielestämme pitää noudattaa Suomen lakia.

Se, mitä Venäjä tekee, on lakia vastaan!

Ei väkivaltaa, ei vain totella venäläisiä!

Me olemme **radikaaleja!**

Tuodaan aseita Suomeen!
Murhataan Bobrikov! Vapautetaan Suomi!

Me olemme **myöntyväisiä**.

Kaikki on hyvin, jos teemme, mitä Venäjä sanoo.

Jos emme tee, kuten Venäjä tahtoo, asiat voivat olla paljon huonommin.

Alaluvun 7.5 avainsanat

bolsevikki, bolsevikkien, bolsevikkeja Leninin kannattajat

eduskunta, -kunnan, -kuntaa Suomen asioista, esimerkiksi laeista päättävä ryhmä. Ryhmässä on 200 ihmistä, jotka suomalaiset ovat äänestäneet päättämään asioista.

ehdokas, ehdokkaan, ehdokasta ihminen, jota voi äänestää vaaleiksi. Esimerkiksi ne, joita voi äänestää presidentinvaaleissa, ovat presidenttiehdokkaita.

hajottaa (1) tässä yhteydessä: lopettaa, purkaa

häpeä, häpeän, häpeää tunne, joka voi tulla, kun on tehnyt jotakin väärää, noloa tai on tehnyt jonkin asian huonosti

itsenäistymisjulistus, -julistuksen, -julistusta (yhdyssana: itsenäistyminen + julistus) maan ilmoitus siitä, että se on itsenäinen valtio eikä osa jotakin toista maata

itsenäisyys, itsenäisyyden, itsenäisyyttä tässä yhteydessä: se, että maa on oma valtio eikä ole osa jotakin toista maata

jääkäri, jääkärin, jääkäriä tässä yhteydessä: suomalaiset, jotka opiskelivat sotataitoja ensimmäisen maailmansodan aikana Saksassa

kansanedustaja, -edustajan, -edustajaa (yhdyssana: kansan + edustaja) päättäjä, joka on valittu eduskuntaan vaaleissa äänestämällä

kapinoida (2) olla esimerkiksi sääntöjä tai johtajaa vastaan. Esimerkiksi ”sotilaat kapinoivat” tarkoittaa, että sotilaat eivät totelleet sääntöjä tai käskyjä.

kommunistinen, kommunistisen, kommunistista tässä yhteydessä: sellainen, jossa eletään kommunismin aatteen mukaan. Kommunistisessa maassa ajatus on, että kaikki omistetaan yhdessä ja kaikille jaetaan yhtä paljon.

lakko, lakon, lakkoa tässä yhdessä: ihmiset eivät suostu menemään töihin. Lakon tarkoituksena on saada joku suostumaan johonkin vaatimukseen eli johonkin asiaan, joka halutaan.

puhemies, -miehen, -miestä (yhdyssana: puhe + mies) eduskunnan puheenjohtaja. Puhemies esimerkiksi jakaa puheenvuorot eduskunnassa.

punakaarti, -kaartin, -kaartia (yhdyssana: puna- + kaarti) ryhmä tai ryhmät, jotka työväki perusti ja jotka valvoivat järjestystä kaduilla

suojauskaarti, -kaartin, -kaartia (yhdyssana: suojelus + kaarti) ryhmä tai ryhmät, jotka työnantajat perustivat ja jotka valvoivat järjestystä kaduilla

suurlakko, -lakon, -lakkoa (yhdyssana: suur- + lakko) iso lakko. Lakko, johon osallistui todella paljon ihmisiä Suomessa. Lakolla vastustettiin venäläistämistoimia.

toinen sortokausi, toisen sortokauden, toista sortokautta (yhdyssana: sorto + kausi) vuodet 1908–1917, jolloin Venäjä halusi jälleen tehdä Suomesta venäläisemmän maan.

työnantaja, -antajan, -antajaa (yhdyssana: työ + antaja) se, joka antaa työn työntekijälle, usein yrityksen, esimerkiksi tehtaan omistaja.

työväenliike, -liikkeen, -liikettä (yhdyssana: työväki + liike) työväkeen kuuluvien ihmisten yhteinen toiminta, jonka tavoite oli parantaa työtä tekevien ihmisten asemaa ja olosuhteita

työväki, -väen, väkeä (yhdyssana: työ + väki eli ihmiset) ihmiset, jotka kävivät (usein huonosti palkatuissa) töissä

vaalit, vaalien, vaaleja se, kun äänestetään esimerkiksi presidentistä tai kansanedustajista. Esimerkiksi eduskuntavaaleissa valitaan uudet kansanedustajat eli ne, jotka pääsevät eduskuntaan.

vallankumous, -kumouksen, -kumousta (yhdyssana: valta + kumous) (→ kumota) vallan vaihtuminen. Vallankumouksessa vaihtuu se, miten tai kuka maata hallitsee (→ hallita).

venäläistämistoimet, -toimien, -toimia (yhdyssana: venäläistäminen + toimi) teot joilla Suomesta yritettiin tehdä venäläisempi ja enemmän osa Venäjää.

yhteiskunta, -kunnan, -kuntaa (yhdyssana: yhteis- eli yhteinen + kunta) ihmisten yhdessä muodostama eli tekemä, järjestetty kokonaisuus. Esimerkiksi ”suomalainen yhteiskunta” tarkoittaa suomessa asuvia ihmisiä ja sen toimintaa, josta on yhteisesti sovittu.

yhtenäistämistoimet, -toimien, -toimia (yhdyssana: yhtenäistää + toimi) teot eli asiat, joilla Suomesta yritettiin tehdä enemmän osa Venäjää eli yhtenäistää Suomea ja Venäjää

yleinen ja yhtäläinen äänioikeus, yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta se, että kaikki aikuiset ihmiset saavat → äänestää ja kaikilla on vain yksi ääni eli kaikkien äänestys vaikuttaa yhtä paljon

äänestää (1) antaa ääni eli olla mukana päättämässä jostakin. Esimerkiksi ”äänestää presidentinvaaleissa” tarkoittaa, että voi antaa yhden äänen jonkin presidentiksi pyrkivän eli presidenttiehdokkaan puolesta

7.5. Suomi itsenäistyi toisen sortokauden jälkeen vuonna 1917

Venäjä hävisi sodan Japanille 1904. Häviäminen näytti koko maailmalle, kuinka Venäjä oli jäänyt jälkeen monen muun maan kehityksestä. Häviäminen oli valtava häpeä Venäjälle. Venäjällä ihmiset kapinoivat ja olivat lakossa. Lakko levisi myös Suomeen. Suomessa oli 1905 suurlakko, jossa vastustettiin yhtenäistämistoimia. Venäjällä oli niin paljon omia ongelmia, että se perui yhtenäistämistoimet. Suurlakko näytti Venäjälle, että suomalaiset olivat yhdessä Venäjän toimintaa vastaan.

Isossa kuvassa on Tampereen suurlakko ja pienemmässä Helsingin suurlakko vuonna 1905.

Vaikka Venäjää vastaan ei lakkoiltu enää, työväenliike jatkoi lakkoilua vielä muutaman päivän. Työväen ja työnantajien välille tuli tappeluja. Olot olivat levottomat. Molemmat perustivat omia ryhmiä suojelemaan omia joukkoja. Työnantajien ryhmien nimi oli suojeluskaarti ja työväen ryhmien nimi punakaarti.

Ristiriidat köyhien ja rikkaiden välillä olivat niin pahat, että se aiheutti konfliktin. Työväki vaati, että Suomeen annettaisiin yleinen ja yhtäläinen äänioikeus. He halusivat, että kaikki yhdessä äänestävät asioista. Työväki katsoi, että rikkaat eivät kunnioittaneet heidän oikeuksiaan. Myös työväki halusi päättää asioista.

Kun lakko loppui, kaikki olivat sitä mieltä, että säätyvaltiopäivät piti lopettaa. Säätyjä ei enää siis ollut olemassa. Tilalle perustettiin eduskunta, jossa asioista päättivät kansanedustajat. Suomella ei ollut presidenttiä tai pääministeriä, koska Suomi kuului edelleen Venäjään. Sen sijaan eduskuntaa johti puhemies. 1907 Suomessa pidettiin ensimmäiset vaalit.

Ensimmäistä kertaa kaikki aikuiset saivat äänestää: naiset, työväki ja maaseudun köyhä väestö, joka aikaisemmin ei ollut voinut vaikuttaa yhteiskunnan asioihin. Maaseudulla ja kaupungeissa kuljettiin puhumassa ja kertomassa ehdokkaista. Kaikki suomalaiset eivät olleet äänestäneet koskaan, joten heille piti opettaa, kuinka vaaleissa piti toimia. Vielä Suomessa oli paljon ihmisiä, jotka eivät osanneet kirjoittaa tai lukea. Vaaleissa äänestettiin vetämällä punainen viiva äänestyslappuun sen ehdokkaan kohdalle, jota haluttiin äänestää. Monia jännitti äänestää. Heistä tuntui, että vihdoinkin köyhätkin saivat vaikuttaa tärkeisiin asioihin.

Kuva ensimmäisistä eduskuntavaaleista Suomessa Vaalit olivat 15 – 16.3.1907.

Kuvassa mies ja vaimo äänestävät Jyväskylässä. Oikealla pöydän ääressä istuvat miehet ovat vaalilautakunnan jäseniä, eli ihmisiä, jotka valvovat vaaleja.

Suomalainen eduskunta ei kestänyt kauaa. Ensimmäisen kerran se **hajotettiin** jo vuonna 1909. Vuotta aikaisemmin 1908 **venäläistämistoimet** oli taas aloitettu uudestaan. Vuosien 1908–1917 **venäläistämistoimista** käytetään nimeä **toinen sortokausi**. Suomi haluttiin tehdä venäläiseksi joka tapauksessa. Eduskunta hajotettiin, koska puhemies P. E. Svinhufvud arvosteli Venäjää. Nyt Venäjän toimet olivat kovia. Suomessa ei haluttu enää tehdä niin kuin Venäjä sanoi. Monet halusivat toimia sen puolesta, että Suomi saisi **itsenäisyyden**.

Vuonna 1914 olot Suomessa tulivat vaikeammiksi. Venäjä halusi tehdä Suomen kokonaan osaksi Venäjää. Ensimmäinen maailmansota oli alkanut, ja Venäjä oli sodassa Saksaa vastaan. Suomalaiset olivat toiveikkaita. He toivoivat, että Saksa voittaa ja Venäjä häviää. Moni mies oli valmis taisteluun Venäjää vastaan ja lähti opiskelemaan taistelutaitoja Saksaan. Heitä sanotaan **jääkäreiksi**. Jääkärit matkustivat salaa Saksaan. Suomalaiset miehet saivat koulutusta ja olivat mukana Saksan armeijassa ensimmäisessä maailmansodassa.

Suomen ei vielä kuitenkaan tarvinnut sotia. Venäjällä tapahtui suuri muutos helmikuussa 1917. Venäjällä oli suuria vaikeuksia, ja sillä meni huonosti ensimmäisessä maailmansodassa. Venäjän kansa oli vihainen, sillä valta oli keisari Nikolai II:lla, eikä hän suostunut tekemään uudistuksia. Venäjällä tehtiin **vallankumous** ja keisari Nikolai II joutui luopumaan vallasta. Tilapäinen hallitus perui kaikki yhtenäistämistoimet Suomessa.

Työläisiä johtanut Vladimir Iljitš Lenin oli palannut maanpaosta takaisin Venäjälle ja alkoi uudelleen johtaa työväkeä. Leninin kannattajia sanottiin **bolsevikiksi**. Bolsevikit nousivat valtaan ja halusivat tehdä Venäjästä **kommunistisen** maan.

Suomalainen työväki innostui ja kiinnostui Venäjän vallankumouksesta. He halusivat tehdä Suomessa myös vallankumouksen. Porvaristo pelkäsi vallankumousta Suomessa ja alkoi toimia, jotta Suomi itsenäistyisi Venäjästä. **Itsenäistymisjulistus** hyväksyttiin Suomen eduskunnassa 6.12.1917. Asia esitettiin Venäjälle joulukuussa, ja Venäjä tunnusti Suomen itsenäisyyden virallisesti tammi-kuussa 1918.

Esimerkki: Suomen itsenäistymisessä on monta vaihetta

Maaliskuu 1917: Venäjällä ei mene hyvin ensimmäisessä maailmansodassa. Venäjän tsaari Nikolai II syrjäytetään. Venäjää ei johda enää tsaari, vaan väliaikainen hallitus.

Marraskuu 1917: Leninin johtamat Bolsevikit pääsevät valtaan Venäjällä.

Joulukuun 6. päivä 1917: Suomessa Suomen eduskunta hyväksyy itsenäisyysjulistuksen.

Joulukuu 1917: Venäjän bolsevikihallitus tunnustaa Suomen itsenäisyyden joulukuun lopulla.

Tammikuu 1918: Suomi halusi, että itse Lenin vahvistaa myös Suomen itsenäisyyden. Vahvistus saatiin 4. päivä tammikuuta. Samana päivänä myös Ranska, Saksa ja Ruotsi tunnustavat Suomen itsenäiseksi maaksi.

Tämän jälkeen muutkin maat alkavat tunnustaa Suomen itsenäisyyttä. Yhdysvallat tunnustaa Suomen itsenäiseksi 7. toukokuuta vuonna 1919. Viimeisenä Suomen itsenäisyyden tunnustaa Kolumbia, **31.12.1919**.

Suomi juhlii joka vuosi itsenäisyyttään 6. joulukuuta. Mikä sinusta on sopivin päivä Suomen itsenäisyyspäiväksi?

Alaluvun 7.6 avainsanat

jakautua (1) mennä pienempiin osiin. Jos esimerkiksi jokin ”jakautui kahtia” se tarkoittaa, että se meni kahteen osaan.

kannattaa (verbityyppi 1) tässä yhteydessä: olla jonkun puolella. Esimerkiksi ”kannatan Real Madridia” tarkoittaa, että on peleissä Real Madrid -joukkueen puolella ja toivoo sen voittoa

kerjäläinen, kerjäläisen, kerjäläiset ihminen, joka joutuu kerjäämään eli pyytämään ruokaa tai rahaa muilta ihmisiltä verbi kerjätä (4)

lakko, lakon, lakkoa tässä yhdessä: ihmiset eivät suostu menemään töihin. Lakon tarkoituksena on saada joku suostumaan johonkin vaatimukseen.

lakkoilla (3) mennä lakkoon → lakko

nousta (3) valtaan tässä yhteydessä: alkaa johtaa maata

nälänhätä, -hädän, -hätää (yhdyssana: nälkä + hätä) tilanne, jossa todella monilta ihmisiltä puuttuu ruokaa ja ihmiset sairastuvat ja kuolevat, koska ruokaa ei ole.

osoittaa (1) mieltään kertoa julkisesti mitä mieltä on jostakin asiasta, osallistua mielenosoitukseen

punaiset, punaisten, punaisia tässä yhteydessä: Suomen sisällissodan toinen puoli. Punaisiin kuului lähinnä työväkeä ja köyhiä ihmisiä.

punakaarti, -kaartin, -kaartia (yhdyssana: punainen + kaarti) sisällissodassa ja ennen sitä ollut punaisten (eli lähinnä työväen) ryhmä

sisällissota, -sodan, -sotaa (yhdyssana: sisällis- + sota): sota, joka on jonkin maan sisällä. Sisällissodassa maa ei taistele toista maata vastaan, vaan maan ihmiset taistelevat toisiaan vastaan.

teloittaa (1) tappaa, usein rangaistuksena jostakin. Jos joku määrätään kuolemaan rangaistukseksi, tappamista sanotaan teloitukseksi.

torppari, torpparin, torpparia maanviljelijä, jolla ei ollut omaa maata. Torpparit olivat vuokranneet maansa niiltä, jotka omistivat maata.

työväenluokka, -luokan, -luokkaa (yhdyssana työ + väki + luokka) se osa (yhteiskunnan)ihmisistä, jotka tekivät (usein raskasta) palkkatyötä, esimerkiksi tehtaiden työntekijät

valkoiset, valkoisten, valkoisia tässä yhteydessä: Suomen sisällissodan toinen puoli. Punaisiin kuului lähinnä talonpoikia ja muita ihmisiä, joilla oli rahaa ja muuta omaisuutta.

vankileiri, -leirin, -leiriä (yhdyssana: vanki + leiri) paikka, jossa vankeja säilytettiin

vastustaa (1) olla jotakin vastaan, olla hyväksymättä, haitata jotakin. Esimerkiksi ”vastustan rasismia” tarkoittaa, että ei pidä rasismista ja yrittää toimia niin, että rasismia ei olisi.

7.6. Suomen sisällissodassa olivat vastakkain punaiset ja valkoiset

Sodan taustalla oli Venäjän sisällissota

Kaikki venäläiset eivät hyväksyneet sitä, että Lenin nousi valtaan, joten Venäjällä oli syntynyt sisällissota. Köyhät ihmiset eivät olleet huomanneet eroa entiseen ja kannattivat Leniniä. Rikkaat ihmiset taas pelkäsivät omaisuutensa puolesta, joten he vastustivat Leniniä. Syntyi kaksi puolta: punaiset ja valkoiset. Punaiset kannattivat Leniniä, ja valkoiset vastustivat Leniniä.

Kuvassa on Lenin.

Punaiset voittivat valkoiset. Bolsevikkien voiton seurauksena Puola, Suomi, Viro, Latvia, Liettua ja Suomi saivat itsenäisyyden. Lenin lopetti maassa yksityisomaisuuden ja otti kaiken yhteiseen omistukseen. Maaseudun maanviljelijät saivat ilmaista maata, jossa he saivat viljellä ruokaa.

Suomen työväenluokka innostui bolsevikkien voitosta. Suomessa työväki seurasi venäläisten esimerkkiä ja järjestäytyi punakaarteihin. Tavoitteena oli työväenluokan vallankumous, kuten Venäjälläkin oli tehty.

Punaisia vastaan järjestäytyivät valkoiset.

Punaisiin tuli työväkeä tehtaista ja maaseudulta ihmisiä, jotka eivät omistaneet maata. He olivat kyllästyneet köyhiin ja kurjiin olosuhteisiin. He halusivat parempia oloja, ja Venäjällä alkanut yhteisomistajuus vaikutti heistä hyvältä ajatukselta.

He halusivat parempia oloja, ja Venäjällä alkanut yhteisomistajuus vaikutti heistä hyvältä ajatukselta.

Valkoisiin liittyi talonpoikia, jotka omistivat maansa. Valkoisiin liittyi myös rikkaita ihmisiä. He halusivat suojella omaisuuttaan.

Valkoisten mielestä Venäjällä tapahtunut vallankumous oli huono asia.

Kuvassa on punaisten sotilaita.

Kuvassa on valkoisten sotilaita.

Rikkaiden ja köyhien väliset erot olivat Suomessa isoja

Rikkaiden ja köyhien erot olivat isoja. Torpparit eivät omistaneet maata, vaan viljelivät vuokralla. He maksoivat talonpojille vuokraa, ja vuokria oli nostettu liian korkeiksi. Maaseudulla asui myös paljon kerjäläisiä. Heillä oli vain vähän mahdollisuuksia saada töitä. Kaupungeissa työväki halusi parempaa palkkaa tehdastyöstä, ja he halusivat osallistua kunnallisvaaleihin. Kaikki saivat äänestää eduskuntavaaleissa, mutta kunnallisvaaleissa vain rikkaat äänestivät.

Suomessa monella alkoi olla liian vähän ruokaa ja rahaa. Venäjä oli ensimmäisen maailmansodan aikana tilannut Suomelta tarvikkeita ja linnoitustöitä. Tämä oli tuonut monille ihmisille työtä. Kun Venäjä ei pärjännyt sodassa, sillä ei ollut enää rahaa jatkaa tilauksia. Monet suomalaiset jäivät ilman työtä. Vuonna 1917 maata uhkasi nälänhätä. Viljaa oli liian vähän, eikä maailmansodan takia sitä saatu muistakaan maista. Ruoasta tuli kallista, ja monella suomalaisella ei ollut rahaa ruokaan.

Koska Venäjä ei enää huolehtinut Suomen järjestyksestä, Suomessa ei ollut poliisia. Kukaan ei huolehtinut yleisestä turvallisuudesta. Suomalaiset lakkoilivat ja osoittivat mieltään. Nälänhätä ja lakot muodostivat hyvin turvattomat olot, ja ihmiset hakivat turvaa kaarteista. Kaartit pitivät yllä järjestystä, mutta samalla ne ostivat aseita. Kaartit valmistautuivat sotaan.

Sisällissota alkoi vuonna 1918

Vuonna 1918 alkoi Suomessa sisällissota. Valkoiset ilmoittivat, että he ovat Suomen viralliset suoje-lusjoukot. Valkoiset vaativat, että punaisten pitää antaa aseet pois. Punaisten eivät antaneet aseita vaan aloittivat vallankumouksen. Punaisten perustivat Helsinkiin oman hallituksensa. Punaisten saivat val-lattua itselleen myös Etelä-Suomen tärkeitä kaupunkeja: Helsingin Turun Tampereen ja Viipurin.

Punakaarti oli kuitenkin huonosti järjestäytynyt. Kaikki punakaartilaiset eivät totelleet käskyjä ja saattoivat paeta taisteluista. Vaikka Lenin avusti punaisia, punaisilla oli silti liian vähän aseita ja muita tarvikkeita.

Valkoisia johtamaan valittiin Carl Gustaf Emil Mannerheim, joka oli ollut töissä Venäjän armeijassa. Hänellä oli aikaisemminkin johtanut sotilaita. Valkoisten puolelle tulivat myös saksalaisia sotilaita ja jääkäreitä, jotka olivat olleet Saksassa. Lopulta valkoiset saavuttivat ratkaisevan voiton Tampereella.

Suomen sisällissota oli julma ja verinen. Monesti esiin tulivat vanhat riidat. Taisteluiden lisäksi monia ihmisiä teloitettiin omissa kylissä ja kaupungeissa. Osa ihmisistä kosti kaikki vanhat vääryydet. Suomalaiset jakautuivat kahteen ryhmään, jotka vihasivat toisiaan. Pienikin syy riitti tappamiseen.

Esimerkki: Punaiset ja valkoiset suomalaiset

Valkoiset (suojeluskunta)

- Suomen viralliset joukot. Johtaja Mannerheim.
- Pelkäsivät, että punaisten vallankumous liittää Suomen takaisin Venäjään.
- Joukot koostuivat rikkaasta yläluokasta, maanomistajista ja Saksassa harjoitelleista jääkäreistä.

Punaiset (punakaarti)

- Halusivat tehdä vallankumouksen kuten Venäjällä oli tehty.
- Halusivat parempia oloja työläisille.
- Useita johtajia, huonommin järjestäytynyt.
- Joukkoihin kuului työläisiä ja maaseudun köyhiä ihmisiä.
- Lenin auttoi punaisia joukkoja.

valkoinen Suomi

Tampere

punainen Suomi

Valkoiset voittivat sisällissodan

Kun valkoiset olivat voittaneet sodan, monet punaiset suljettiin vankileireille. Valkoisten mielestä punaisia piti rangaista ankarasti teoistaan. Vankileireillä nälkä, taudit ja teloitukset tappoivat paljon ihmisiä. Kouluissa punakaartilaisten lapsia kiusattiin. Vapaat punaiset menettivät kansalaisoikeutensa eivätkä he saaneet äänestää vaaleissa.

Punavankeja Suomenlinnan vankileirillä Susisaarella. Punavanki tarkoittaa ihmistä, joka taisteli punaisten puolella ja suljettiin sodan jälkeen vankileirille.

Sodassa taisteluissa kuoli 5 199 punaista ja 3 414 valkoista. Vankileireillä taas kuoli 11 652 punaista ja neljä valkoista. Punaista teloitettiin, ammuttiin tai murhattiin 7 370 ja valkoisia 1 424. Koko sodassa kuoli 27 038 punaista ja 5 179 valkoista. Sisällissodasta puhuminen on Suomessa edelleen vaikeaa.

Esimerkki: Sisällissodan uhreja oli monta.

	Punaiset	Valkoiset	Muut
sodassa kuolleet	5199	3414	790
teloitetut ja murhatut	7370	1424	926
vankileireillä kuolleet	11 652	4	1790
sodassa kadonneet	1767	46	380

Kun sisällissota oli ohi, punaisia ei haluttu muistella hyvällä. Kuitenkin nykyisin sisällissodan molemmille osapuolille on pystytetty muistomerkkejä.

Vasen kuva on Kokemäeltä ja oikealla oleva kuva Tampereelta Kalevankankaan hautausmaalta.

Alaluvun 7.7 avainsanat

Ahvenanmaa-kysymys, -kysymyksen, -kysymystä kysymys ja riita siitä, kuuluuko Ahvenanmaa Suomelle vai Ruotsille.

demokratia, demokratian, demokratiaa eli kansanvalta. Kansalaiset saavat vaikuttaa asioista päättämiseen esimerkiksi äänestämällä.

diktatuuri, diktatuurin, diktatuuria maa, jota hallitsee ja jonka kaikista asioista päättää yksi ihminen tai yksi puolue

jakautua (1) mennä pienempiin osiin. Jos esimerkiksi jokin ”jakautui kahtia” se tarkoittaa, että se meni kahteen osaan. Tässä yhteydessä: ihmiset olivat menneet kahteen ryhmään ja ryhmät eivät pitäneet toisistaan.

Kansainliitto, -liiton, -liittoa monien maiden yhteinen järjestö, joka perustettiin ensimmäisen maailmansodan jälkeen, jotta uusia sotia ei tulisi.

kommunistinuori, -nuoren, -nuorta (yhdyssana: kommunisti + nuori) nuori ihminen, joka kuuluu kommunistiseen (eli tässä yhteydessä punaiseen) puolueeseen tai ryhmään

kuningaskunta, -kunnan, -kuntaa sellainen maa, jota johtaa kuningas

kyyditys, kyydityksen, kyydityksiä lapuanliikkeen uhkailutapa, jossa ihminen otettiin autoon ja vietiin Suomen ja Neuvostoliiton rajalle.

lama, laman, lamaa aika, kun taloudella (→ talous) menee huonosti: ihmisillä ei ole töitä ja rahaa on vähän

lapuanliike, -liikkeen, -liikettä ryhmä ihmisiä, jotka vastustivat kommunisteja ja esimerkiksi kuljettivat kommunisteja Neuvostoliiton rajalle.

monarkisti, monarkistin, monarkistia ihminen, joka → kannattaa kuninkaan valtaa

Mäntsälän kapina, kapinan, kapinaa tilanne, jossa valkoiset keskeyttivät sosiaalidemokraattien kokouksen ja vaativat, että puolueen toiminta loppuu ja että Suomen hallitus eroaa

oikeisto, oikeiston, oikeistoa tässä yhteydessä: ryhmät, ihmiset ja puolueet, jotka kannattivat valkoisten ajatuksia ja aatteita

oppivelvollisuuslaki, -lain, -lakia (yhdyssana: oppi + velvollisuus + laki) laki, joka määräsi, että kaikkien lasten oli suoritettava oppivelvollisuus eli käytännössä käytävä tietty määrä koulua

presidentti, presidentin, presidenttiä tässä yhteydessä: maan johtaja, joka valitaan aina tietyksi ajaksi kerrallaan

rauhansopimus, -sopimuksen, -sopimusta (yhdyssana: rauha + sopimus) sopimus siitä, että sota loppuu ja on rauha. Sopimuksessa voidaan kertoa, mitä asioita maiden pitää tehdä tai mitä maat eivät saa tehdä, jotta rauha pysyy.

sisällissota, -sodan, -sotaa (yhdyssana: sisällis- + sota): sota, joka on jonkin maan sisällä. Sisällissodassa maa ei taistele toista maata vastaan, vaan maan ihmiset taistelevat toisiaan vastaan.

sosiaalidemokraattinen puolue, sosiaalidemokraattisen puolueen, sosiaalidemokraattista puoluetta ryhmä melko maltillisia (ei-radikaaleja → radikaali, rauhallisia) vasemmistolaisia eli punaisia

talonpoikaismarssi, -marssin, -marssia tapahtuma, jossa 10 000 ihmistä, jotka vastustivat kommunismia, marssivat Helsingissä kaduilla

tasa-arvoinen, -arvoisen, -arvoista (yhdyssana tasa- + arvoinen) se, että kaikki ovat yhtä arvokkaita ja kaikilla on samat oikeudet

tasapainoileva, tasapainoilevan, tasapainoilevaa sellainen, joka yrittää pysyä tasapainossa eli pystyssä ja kaatumatta. Tässä yhteydessä: sellainen, joka yrittää säilyttää rauhan ja pitää kaikki tyytyväisenä.

tasavalta, -vallan, -valtaa (yhdyssana: tasa- + valta) sellainen valtio eli maa, jolla ei ole pysyvää johtajaa, vaan johtaja valitaan esimerkiksi lyhyeksi ajaksi kerrallaan tai maata johtaa ryhmä ihmisiä.

tasavaltalainen, -valtalaisen, -valtalaista ihminen, jonka mielestä maan pitää olla tasavalta. Tasavallassa ei ole pysyvää johtajaa, vaan johtaja valitaan vain lyhyeksi ajaksi kerrallaan tai maata johtaa ryhmä ihmisiä.

torppari, torpparin, torpparia maanviljelijä, jolla ei ollut omaa maata. Torpparit olivat vuokranneet maansa niiltä, jotka omistivat maata.

torpparilaki, -lain, lakia (yhdyssana: torppari + laki) laki, jossa muutettiin torppareiden (→ torppari) asioita paremmiksi

vasemmisto, vasemmiston, vasemmistoa tässä yhteydessä: ryhmät, ihmiset ja puolueet, jotka kannattivat punaisten ajatuksia ja aatteita.

yhtenäinen, yhtenäisen, yhtenäistä sellainen, jonka eri osat kuuluvat hyvin yhteen

7.7. Sisällissodan jälkeen Suomi joutui ratkaisemaan monia kysymyksiä

Toukokuussa 1918 valkoiset juhlivat, koska he olivat voittaneet **sisällissodan**. Kaikki eivät kuitenkaan olleet iloisia. Punaiset olivat pettyneitä. Suomi **oli jakautunut** kahteen ryhmään: punaisiin ja valkoisiin. Punaisia kutsuttiin **vasemmistoksi**, valkoisia taas **oikeistoksi**. Vielä nykyisinkin puhutaan, että poliittinen **puolue** on ”oikealla” tai ”vasemmalla”.

Piti valita, tuleeko Suomesta kuningaskunta vai tasavalta

Suomen piti nyt päättää, millainen maa Suomesta haluttiin. Suomi oli juuri itsenäistynyt ja kokenut verisen sodan. Osa ajatteli, että Suomesta pitäisi tehdä kuningaskunta. Toiset taas halusivat tehdä Suomesta tasavallan.

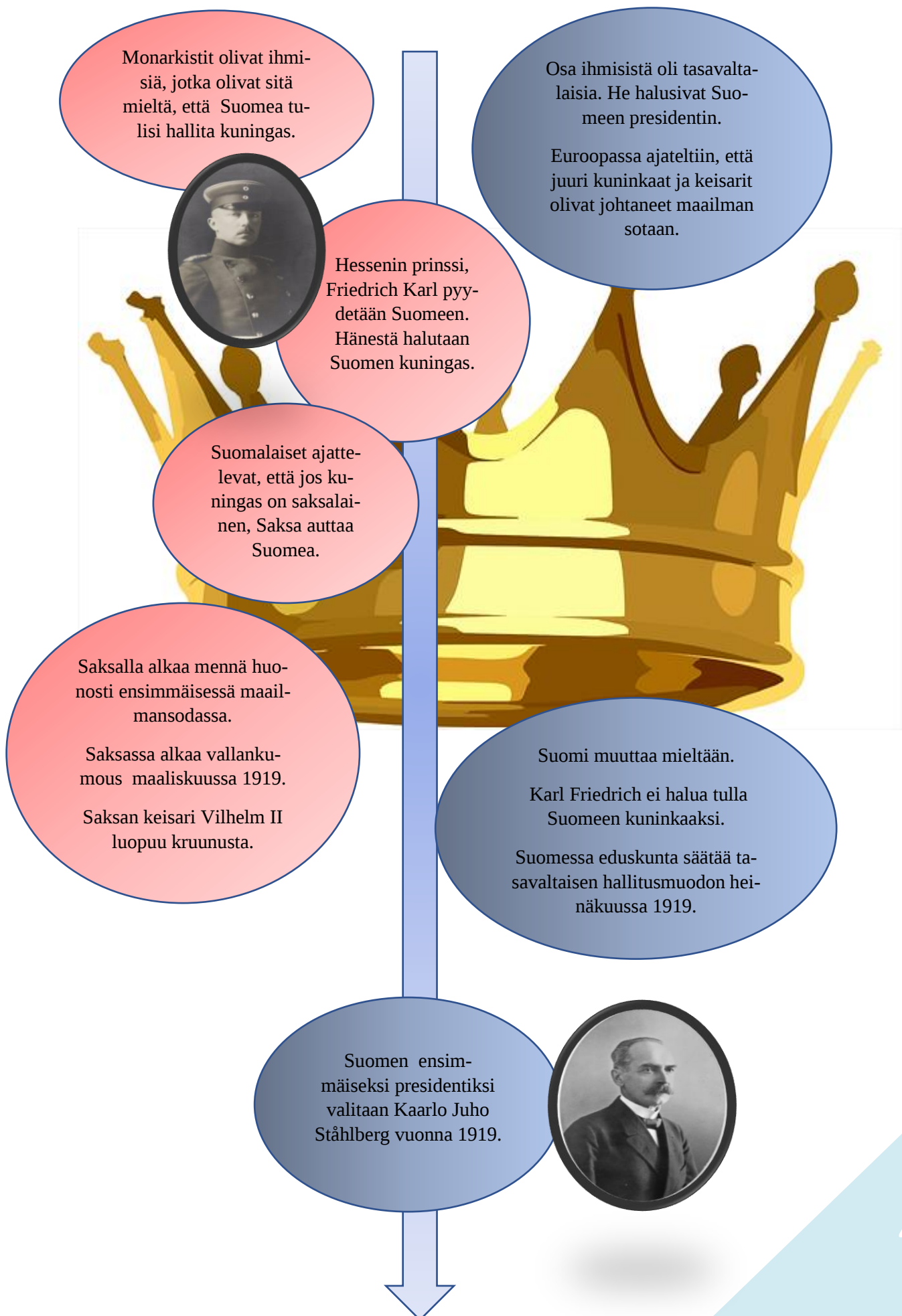

Kuningaskunnan kannattajat alkoivat etsiä Suomelle kuningasta. Sopivaa kuningasta etsittiin Saksasta, sillä sieltä valkoiset olivat saaneet apua sisällissodassa. Ajateltiin myös, että Saksa suojelisi Suomea Venäjältä. Kuninkaaksi pyydettiin saksalaista Hessenin prinssiä. Prinssi Friedrich Karl oli Saksan keisarin sukulainen.

Suomen tuleva kuningas ei ehtinyt edes tulla Suomeen, kun Suomi perui suunnitelman. Koska Saksa hävisi ensimmäisen maailmansodan, Suomen suhteet Saksaan eivät olleet enää hyvä asia Suomelle. Siksi saksalaista prinssiä ei haluttukaan Suomen kuninkaaksi. Suomesta tuli tasavalta, kun vuonna 1919 vaalit voittivat ne puolueet, jotka kannattivat tasavaltaa. Suomen ensimmäiseksi presidentiksi äänestettiin Kaarlo Juho Ståhlberg.

Esimerkki: Kuningas vai presidentti?

Uusilla laeilla yritettiin parantaa oloja

Sisällissota oli alkanut, koska monien ihmisten olosuhteet olivat olleet huonot. Suomen päättäjät ymmärsivät, että maata ei saada yhtenäiseksi, jos olosuhteet pysyvät huonoina. Ensin tehtiin torpparilaki. Lain mukaan torpparit saivat ostaa itselleen halvalla maat, joita he olivat vuokranneet. Valtio auttoi köyhiä perheitä maaseudulla ja lainasi perheille rahaa. Lainarahalla perheet pystyivät ostamaan maata.

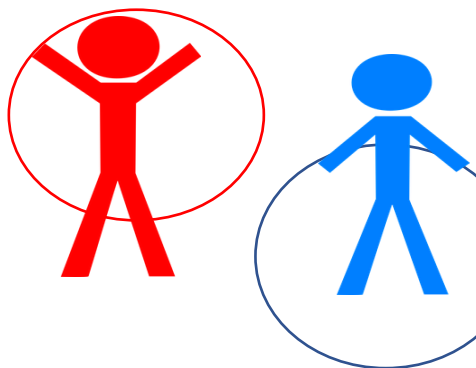
Kaupungeissa taas työläisten oloja parannettiin. Työpäivää lyhennettiin, ja työajaksi tuli kahdeksan tuntia. Työolosuhteet olivat esimerkiksi tehtaissa vaaralliset. Tapahtui paljon onnettomuuksia, ja monesti ihmiset sairastuivat esimerkiksi pölystä tai vaarallisista kaasuista. Työnantajien piti siksi vakuuttaa työntekijät. Vakuutus tarkoitti, että jos työntekijälle sattui onnettomuus tai hän sairastui, hän sai korvauksia.

Sisällissodan jälkeenkin punaisilla ja valkoisilla oli omat kaupat, urheiluseurat ja teatterit. Ryhmät olivat riidoissa, eikä toisen alueelle ollut sopivaa mennä. Koulu oli ainoa paikka, jossa punaisten ja valkoisten lapset olivat yhdessä. Suomeen oli tullut oppivelvollisuuslaki, joka tarkoitti, että kaikkien lasten piti käydä koulua.

Punainen Suomi, eli työväki

- Omat työväenyhdistykset.
- Ihailevat Venäjää.
- Kannattavat kommunismia.
- Osa haluaa vallankumouksen, osa vain työläisille parempia oloja.

Suomi oli jakautunut kahtia:

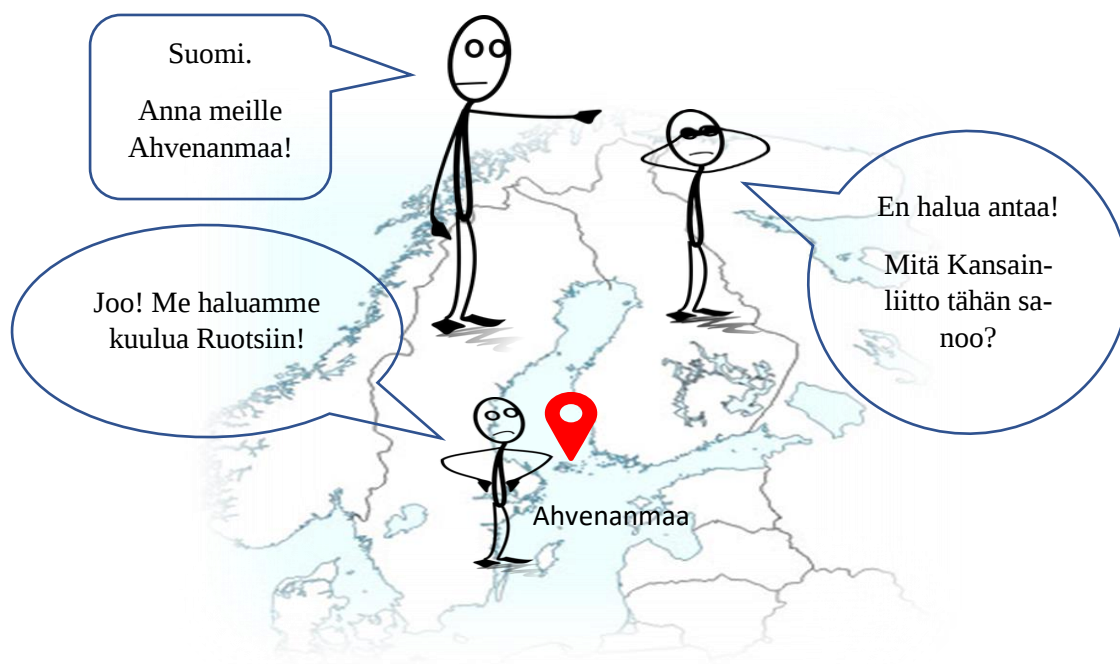
Valkoinen Suomi, eli porvarit

- Hallitsee Suomea.
- Vain valkoisten kannattaja voi päästä tärkeään työhön, kuten poliisiksi tai opettajaksi.
- Valvoo lehtiä ja kieltää kommunistiset ajatukset.
- Vihaa Venäjää, pelkää valaankumousta.

Suomen piti hoitaa suhteita muihin maihin.

Suomella oli riitaa muiden maiden kanssa maan rajoista. Ruotsi olisi halunnut ottaa Ahvenanmaan. **Ahvenanmaa-kysymystä** käsiteltiin Kansainliitossa. Lopulta Suomi sai pitää Ahvenanmaan, mutta Ahvenanmaalle piti antaa itsehallinto ja ruotsalainen kulttuuri piti säilyttää Ahvenanmaalla.

Myös Suomen suhde Neuvosto-Venäjään oli hankala. Lenin oli tukenut sisällissodassa punaisia ja ajatellut, että kun punaiset voittavat, Suomi liittyy Venäjään. Näin ei käynyt. Monet punaiset olivat paenneet Moskovaan ja perustivat siellä Suomen kommunistisen puolueen. Suomi pelkäsi, että Moskovasta käsin yritettäisiin uutta vallankumousta. Suomen hallitus halusi hyvät välit Neuvosto-Venäjään, ja lopulta maat tekivät Tartossa **rauhansopimuksen** vuonna 1920. Rauhansopimuksessa määriteltiin Suomen rajat.

Lama lisäsi ääriliikkeiden suosiota

Suomessa punaisten puolueet oli kielletty. Nämä puolueet toimivat kuitenkin työpaikoilla ja julkaisivat omia lehtiään. Monet valkoisen puolen edustajat pelkäsivät, että punaiset liittoutuvat Venäjän kommunistien kanssa. Suomalaisia kasvatettiin tarkoituksella vihaamaan venäläisiä.

1930-luvulla talouden **lama** tuli Suomeen. Moni työläinen menetti työpaikkansa. Maanviljelijöille maksettiin esimerkiksi viljasta vähemmän kuin ennen, joten he eivät saaneet tuotteistaan tarpeeksi rahaa. Kun he eivät saaneet rahaa, he eivät voineet maksaa valtiolle takaisin lainaansa. Monet maanviljelijät joutuivat antamaan maatilansa pois, koska heillä ei ollut rahaa. Punaisten puolueiden kommunistiset puolueet saivat lisää kannattajia maanviljelijöistä, jotka joutuivat antamaan maatilansa pois.

Ilmapiiri oli kireä. Vuonna 1929 Lapualla kokoontui monia **kommunistinuoria** juhlimaan. Heillä oli paidat, joissa oli sirppi ja vasara, aivan kuten Neuvosto-Venäjän lipussa. Nuoret pitivät vallankumouspuheita ja esittelivät vaatteitaan. Valkoisen puolen oikeisto suuttui tästä ja juhlat loppuivat tappeluun. Tieto Lapuan tappelusta levisi koko maahan. Kommunisteja vastustavat ihmiset alkoivat kutsua toimintaansa **lapuanliikkeeksi**. He saivat mukaan paljon ihmisiä. Lopulta he halusivat näyttää voimansa ja marssivat Helsinkiin. Marssiin osallistui yli 10 000 kannattajaa. Marssi tunnetaan nimellä **talonpoikaismarssi**.

Talonpoikaismarssi Helsingissä vuonna 1930. Taustalla on Eduskuntatalo, jota vasta tuolloin rakennettiin.

Suomen hallitus pelästyi, koska ilmapiiri oli muuttunut huonoksi. Lapuanliike painosti hallitusta ja sai lisää valtaa. Lapuanliikkeen jäsenet sulkiivat työväentaloja, pahoinpitelivät vasemmiston kannattajia ja uhkailivat hallitukseen kuuluvia ihmisiä. Näitä uhkailuista käytetään nimeä **kyyditys**. Lapuanliikkeen jäsenet ottivat hallituksen jäseniä autoihin ja veivät eli kyyditsivät heitä Neuvostoliiton rajalle. Suomen poliisi ei kyennyt puuttumaan lapuanliikkeen toimintaan ja väkivalta paheni.

Isänmaallisen Kansanliikkeen, eli IKL:n jäseniä vuonna 1933.

Lapuan liike lakkautettiin ja tilalle perustettiin IKL.

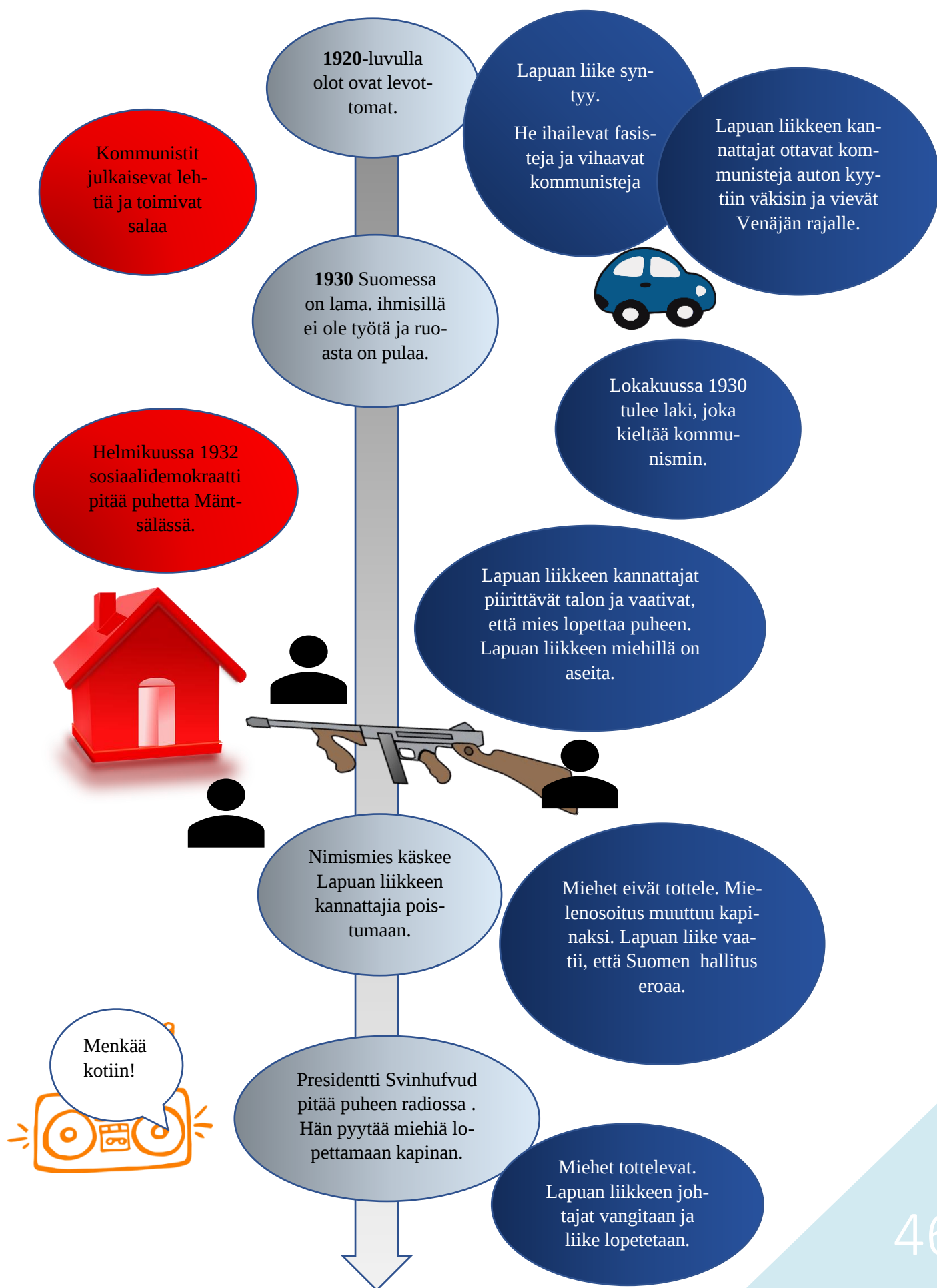
Minkä muun puolueen tervehdystä IKL:n oma tervehdys muistuttaa?

Tilanteen vaikein kohta oli **Mäntsälän kapina**. Vuonna 1932 Mäntsälässä pidettiin sosiaalidemokraattisen puolueen kokousta. Paikalliset suojeluskuntalaiset keskeyttivät kokouksen, vaativat, että Suomen hallitus eroaa ja että sosiaalidemokraattien toiminta kielletään. Tilanteen ratkaisi maan presidentti Pehr Evin Svinhufvudin puhe radiossa. Presidentti käski Mäntsälän miehiä laittamaan aseet pois ja lähtemään takaisin kotiin.

Kapinan jälkeen lapuanliike lopetettiin. Lapuanliikkeen jäsenistä osa perusti uuden liikkeen. Poliittisen puolueen nimeksi tuli Isänmaallinen Kansanliike, IKL. He ihailivat Italian fasistista järjestelmää ja halusivat muuttaa Suomen samanlaiseksi kuin Mussolinin Italia oli. Puolue ei kuitenkaan saanut kannatusta.

Köyhyys, työttömyys ja se, että ruokaa ei ollut tarpeeksi, muutti monet Euroopan maat **diktatuureiksi**. Oli lähellä, että Suomelle ei käynyt samalla tavalla. Suomessa kuitenkin pysyi **demokratia**. Suomi oli jo hyvin **tasa-arvoinen** ja kunnioitti lakeja. **Ääriliikkeet**, kuten kommunistiset puolueet tai oikeistolainen lapuanliike lupasivat parempia oloja, ruokaa ja työtä. Epätoivoiset ihmiset halusivat näitä asioita ja kannattivat liikkeitä. Kun asiat paranivat, ääriliikkeet kiinnostivat ihmisiä vähemmän. Suomessa Kyösti Kallio valittiin uudeksi presidentiksi 1937. Silloin Suomessa oli aivan uudenlainen hallitus. Tässä hallituksessa olivat yhdessä sekä punaiset että valkoiset puolueet ensimmäistä kertaa sodan jälkeen. Molemmat osapuolet joutuivat yhdessä miettimään, miten Suomea kehitettäisiin parhaiten eteenpäin.

Esimerkki: Mäntsälän kapina lopettaa Lapuan liikkeen

Tekstin oikeudet:

Hissu -historiaa ja suomea, Sofia Hyötyläinen ja Susanna Sainio

Lisenssin tiedot: Hissu-historiaa ja suomea, jonka tekijät ovat Sofia Hyötyläinen ja Susanna Sainio, on lisensoitu Creative Commons Nimeä-Eikaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen

Lähteet:

Kirjat

Aalto, Jari yms: **Kaikkien aikojen historia 5**, Ruotsin itämaasta Suomeksi. Edita (LOPS2016)

Hämäläinen, Eenariina: **Forum 7** historia, Otava.

Liuskari, Markku yms: **Forum V**, *Ruotsin itämaasta Suomeksi*. Otava (LOPS 2016)

Rinta-Aho, Harri yms: **Historian tuulet 7–8**. Otava, 2007

Internetlähteet

Valtonen, Aleks: Hi3, Suomen historian käännekohtia

<https://www.hi3.fi/0-mika-suomi-on/> (viitattu 9.3.2020)

<https://kalevalaseura.fi/kalevalasta/>

<https://kaku.kalevalaseura.fi/kalevalan-syntyy/>

<http://folkloresuomifinland.fi/yleista/suomen-kansalliseepos-kalevala/>

(Kalevalaa koskeviin sivuihin viitattu 10.4.2020)

Kuvalähteet

Kansi

Joutsen: Wikipedia Commos. Valokuvaaja: Hedman, Harri. Laulujoutsen, Vinhusjärven jäällä, 2010.

Kartta: Pixabay, Clker-Free-Vector-Images

Sivu 1,

Aikajanan kuvat: Sofia Hyötyläinen

Sivu 2,

Kartat: Sofia Hyötyläinen

Sivu 5,

Kartta: Wikipedia Commons

Sivu 6,

Sotasanat: Pixabay, Clker-Free-Vector-Images ja Wordin kuvakkeet

Sivu 11,

Suomalainen: Sofia Hyötyläinen

Sivu 12,

Piirrokset: Sofia Hyötyläinen

Porthan: Wikiedia Commons, alkuperäinen kuva Kansalliskirjasto

Sivu 13,

Lönnrot: Finna, kuvaaja Riis Charles. Alkuperäinen kuva museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Kalevala-riipus: Wikipedia Commons

Gallen-Kallela: Wikipedia Commons, alkuperäinen teos Ateneumin kokoelmissa.

Sivu 14,

Kerjäläisperhe: Wikipedia Commons, alkuperäinen kuvaaja Zacharias Topelius: *Finlands krönika 1860-1878*.

Sivu 15,

Nälkävuosien muistomerkki: Wikipedia Commons.

Sivu 16,

Marianne: Wikipedia Commons.

Fazerin perhe: Finna. Alkuperäinen kuva museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 17,

Karkkilan puuhiomo: Finna, alkuperäinen kuva Museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Heinätöissä: Finna, kuva kuuluu kansallisgallerian arkistokokoelmiin. Valokuvaaja: Simberg, Hugo. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 18,

Työväentalo: Finna. Kuvassa Suvilahden työväentalo Suojärvellä. Valokuvaaja: Hannonen, E. Alkuperäinen kuva museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma, Karjalan Liiton kokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Tanssilippu: Finna, lippu on Helsingin kaupunginmuseon kokoelmissa. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Kuoro: Finna, alkuperäinen kuva Museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 19,

Kaavion kuvat: Pixabay

Sivu 22,

Bobrikov: Finna, alkuperäinen kuva Helsingin kaupunginmuseon kokoelmissa. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 23,

Kirje ja postimerkki: Pixabay

Sivu 24,

Wordin kuvakkeet ja Sofia Hyötyläinen

Sivu 27,

Tampere: Finna, Museovirasto – Musketti, historian kuvakokoelmat. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Helsinki: Finna, Museovirasto – Musketti, historian kuvakokoelmat. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 28,

Äänestys: Finna. Alkuperäinen kuva on Helsingin kaupunginmuseon kokoelmissa. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 30,

Suomenlippu: Pixabay, OpenClipart-Vectors

Suomalainen: Sofia Hyötyläinen

Sivu 32,

Lenin: Wikipedia Commons

Punaiset sotilaat: Viljami Virtanen ja kaksi punaista sotilasta. Finna, Museovirasto – Musketti, historian kuvakokoelmat. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Valkoiset sotilaat: Finna, alkuperäinen kuva Museovirasto – Musketti, historian kuvakokoelmat. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 33,

Mannerheim: Finna, SA-Kuva, Sotamuseon kokoelmat. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 34,

Sotilaat: Finna (ks. tiedot sivun 32 kuvat)

Karttapohja: Wikipedia Commons, merkinnät Sofia Hyötyläinen

Sivu 35,

Punavangit: Finna, Museovirasto – Musketti, Historian kuvakokoelma, Niilo Johannes Toivosen kokoelma. Valokuvaaja: Toivonen, Niilo. Julkaistu Finnassa Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 36,

Muistomerkit: Wikipedia Commons

Sivu 39,

Hessenin prinssi: Finna, alkuperäinen kuva Museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Ståhlberg: Finna, Museovirasto – Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Ukot: Pixabay, OpenClipart-Vectors

Sivu 40,

Kruunu: Pixabay, [Clker-Free-Vector-Images](#)

Friedrich ja Ståhlberg: Finna alkuperäinen kuva Museovirasto - Musketti, historian kuvakokoelma. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 41,

Tikku-ukot: Pixabay, [Clker-Free-Vector-Images](#)

Sivu 42,

Ukot: Pixabay, OpenClipart-Vectors

Karttapohja: Wikipedia Commons

Sivu 43,

Talonpoikaismarssi: Finna, Helsingin kaupungin museo. Valokuvaaja: Roos, Rafael. Julkaistu Nimeä 4.0 Kansainvälinen (CC BY 4.0)-lisenssillä.

Sivu 44,

IKL: Wikipedia Commons, väritetty jälkeinpäin.

Sivu 46,

Auto: Pixabay, [Clker-Free-Vector-Images](#)

Talo: Pixabay, OpenClipart-Vectors

Ase: Pixabay, OpenClipart-Vectors

Radio: Pixabay, [Clker-Free-Vector-Images](#)